tillagad av henne själv, kakor, leksaker — allt bar hon med sig till dem, där hon uppenbarade sig som i en vision, bjudande dem alla tänkbara läckerheter och till på köpet sin egen grace, som stigen ur en ram.»

När M:me Huot ägnade de fångna anarkisterna sina omsorger, drevs hon, menar Rachilde, av en känsla, besläktad med den hon fylldes av gentemot de övergivna djuren. »Hon ärade framför allt djuret som låg slaget, den fallne Guden, han som fanns till, innan de borgerliga kategorierna ännu hade blivit uppfunna.»

Breven till von Hausen låta oss ju endast följa de yttre konturerna av M:me Huots och Ivan Aguélis relationer dessa månader, men bakom de diskreta tacken och hälsningarna kunna vi ana oss till något annat, den begynnande roman, som skulle få en genomgripande betydelse för dem båda. Tyvärr har av Aguélis brev till M:me Hout själv blott ett enda bevarats. Det låter oss förstå vad vi här ha förlorat.

Någon gång tar Aguéli som en avspänning till de språkvetenskapliga studierna och religiösa funderingarna upp modern litteratur till analysering. Det är särskilt två verk han här uppehåller sig vid: Rachildes roman *L'Animale* och Villiers de l'Isle-Adams drama *Morgane*.

Aguéli låter oss inte på något sätt förstå, att hans intresse för Rachildes originella roman skulle vara något annat än ett rent litterärt, och likväl kan man knappast undgå att hos hjältinnan återfinna drag som på ett iögonenfallande sätt påminna om M:me Huot. M:me Rachilde har emellertid för mig försäkrat, att hon ej tagit sin väninna till modell för romanens Laure Lordès, men hon höll det däremot för mycket troligt, att hon själv blivit slagen av likheterna mellan den diktade figuren och författarinnan till *Le Missel*, när hon skulle skriva förordet till den nämnda diktsamlingen. Hon karakteriserar i förordet denna intelligenta, vackra och nobla kvinna, M:me Marie Huot, som »l'animale de race».

Det vore väl ej underligt, om Ivan Aguéli haft samma känsla av igenkännande inför denna Laure Lordès, som med sina kattor firade en fantastisk scen i nattlig ensamhet uppe på taket av den övergivna fotografiateljé, som hon bebodde med sin älskare.

I ett av de sista kapitlen träffar bokens hjältinna äntligen samman med den förste man, som verkligen förstår henne. Beskrivningen av honom verkar som ett porträtt av Aguéli, och man rycker onekligen till, när man läser hans fråga till sin nyförvärvade älskarinna: »Säg mig, min älskade, skulle du följa mig, om jag ville taga dig med mig långt bortom all ära och redlighet? Skulle du ha något emot art resa till Afrika med mig?»

Enligt vad M:me Rachilde för mig uppgivit, har hon ej haft den svenske målaren — som hon vid denna tidpunkt blott ytligt kände — i tankarna,

när hon tecknade denna figur. Om alltså en underlig tillfällighet här har drivit sitt spel, blir i alla händelser Ivan Aguélis intresse för *L'Animale* dubbelt förklarligt.

Att Aguéli i brevet av den 18 juli ägnar en så ingående analys åt *Morgane* sammanhänger med att Villiers de l'Isle-Adams ursprungligen 1866 tryckta drama just utkommit i en ny upplaga. Hjälten i *Morgane* är en fånge — kan man månne inte i detta förhållande utläsa en särskild orsak till Aguélis intresse för det romantiska dramat?

Men av alla Aguélis brev till von Hausen är inget så fängslande som det av den 6 maj med dess djupa analys av landskapet.

Det är underligt att tänka sig denna subtila tankevärld taga form i cellens dystra stillhet.

Paris. Mazas-fängelset den 3 april 1894.

Min käre vän,

Eftersom du har varit nog uppoffrande och modig att fråga efter mig för att skaffa mig några förströelser, vågar jag att härmed vända mig till dig. Jag skall förvisso aldrig glömma att du har tänkt på mig.

Kan du alltså sända mig böcker, litet vin, frukter, en butelj olivolja. Milt vin, inte hetsande, annars får det ej passera. Exotiska frukter om möjligt. Men inga stora utgifter, jag ber dig! — Se noga upp, är du snäll, när du köper oljan att man ger dig olivolja, och god sådan.

Böcker: Hos mig — en hebreisk bibel, hebreisk grammatika och ordbok. Dessa böcker äro ganska små. Kan du köpa åt mig: *Ballborn:* Alphabete orientalischer und occidentalischer Sprachen, Munich (Ed. Ballhorn? 1880?) — 5 eller 6 fr=. Du finner den hos en utländsk bokhandlare i rue Jacob eller rue Richelieu, mittemot biblioteket, Klinkerick, rue de Lille 5—11 eller Boul. St. Germain. — I ett antikvariat, vilket som hälst, i närheten av l'Ecole de Médecine: en avhandling i anatomi och fysiologi, om möjligt i jämförande anatomi. För 3 eller 4 frs. finner du vad jag behöver. Undvik anatomier för konstnärer, de äro värdelösa. Kommer du ihåg antikvariatsbokhandlaren, vars porträtt jag gjorde för en tid sedan, sittande med en brun bok i handen, en tavla som jag skickade hem bland de andra? Om du kan få tag i den mannen så rådgör dig med honom. Han skall ge dig böcker till nedsatta pris. — Om han frågar efter mig så säg honom att jag befinner mig på resa eller något dylikt.

Jag kommer att befinna mig i stora penningsvårigheter, när jag kommer ut härifrån. Jag skulle lyfta 100 francs hemma i Sverige för några dagar sedan. Jag är litet orolig för dessa pengar, ty om man får veta att jag är häktad, får jag dem kanske inte. Kan du skriva till Hallström t. ex. att han lyfter dem i mitt ställe och förvarar dem för min räkning ända till dess jag blir fri. Då skall jag befria honom från den. — Om du inte kan få tag i hans adress utav någon av mina landsmän här, skall jag skaffa dig den.

Skriv till mig, bara några ord *på franska* det skulle bereda mig mycket nöje.

10—392025

Jag hoppas att mitt brev inte kommer att förorsaka dig något obehag. Men jag har ingen att vända mig till för dessa saker.

Hjärtliga hälsningar.

Adresse: Gustav Aguéli (artiste-Peintre) à Mazas 4 me section Nr. 106. Paris.

Jag väntar otåligt på nyheter från dig.

Paris den 6 april 1894.

Min käre vän,

I går mottog jag åtskilliga böcker, bibeln, hebreisk grammatika och ordbok, St. Lucas evangelierna, frukter, fikon och daddlar. I dag fredag ditt brev som har berett mig mycket stort nöje. Jag tackar dig av hela mitt hjärta. Nu skall jag inte längre ha tråkigt.

Vad denna bibliska poesi är vacker! Den är på en gång teater, arkitektur, skulptur, målning, ornament, musik. Alla konstarter äro förenade i den. Översättningen ger inte mer än benstommen som redan är ett ojämförligt mästerverk. Den är en hel värld, denna lilla bok, om man tar den för vad den är. De äro djupt att beklaga alla dessa som inte se något annat än historier, dogmer, system, ockulta vetenskaper, alla sorts ting, utom den förnämsta, kanske den enda sanna, den stora estetiska ingivelsen, religionernas anda och själ.

Missbrukar jag din godhet om jag ber dig att köpa mig ytterligare: Fabre d'Olivet, La langue hébraique restituée. Den är ganska dyr, men man kan sälja den igen för nästan samma pris. Det finns inte en lunta som är lättare att realisera. Utgiften är alltså snarare en pant och den möjliga förlusten vid realisationen när man inte längre har behov därav är en betalning för hyra, vad mig beträffar väl använda pengar. — Jag har ögnat igenom den på biblioteket och jag skulle gerna vilja fördjupa mig i den. Han älskar sitt ämne, denne författare; han har originella synpunkter i synnerhet vad den allmänna grammatikan beträffar. Han är av gamla goda franska skolan, djup och genomträngande utan att tråka ut en.

Om du kan få tag i den där karlen, som jag talade om häromdagen, så är allt gott och väl. Om ej, så är det inte alls mödan värt att söka få tag i min bok. Man kommer att låta dig betala en oskälig summa. — Kanske finner du den i »La librairie africaine et coloniale», Faivre, Rue Bonaparte. *Ge bara inte mer än 15 francs eller något i den vägen för den, inte mera. Den är väl värd så mycket men inte mer.* Jag vågar bedja dig härom, eftersom man mycket lätt kan sälja denna bok och på så sätt få igen sina pengar.

Jag skall samtidigt återställa till dig grammatikan och ordboken som jag inte längre behöver.

Det skall bli mycket intressant att läsa den bok som du har talat om. Jag tänker använda tiden här till att »plugga». Det är alltid nyttigt. Förresten, ägnande min tid åt självbesinning som jag gör har jag inte behov av annat än anteckningar och dokument. Utom Tolstoy och några unga ryska författare önskar jag ingen romanförfattare eller filosof.

Beklaga mig inte! Jag har haft det bra mycket sämre än här. Jag har mindre tråkigt än i Sverige. Jag lider bara av bristen på frisk luft, men inte alls av isoleringen. Jag betraktar det som har träffat mig som en oundviklig olycka, en sjukdom, dåligt väder, en sträng vinter. Någonting dylikt. Varför skria mot det oundvikliga ödet?

Jag ber dig, min käre vän, att inte göra dig för mycket besvär med mina kommisioner. Det skulle förta mitt nöje om jag gjort dem för detta pris. Jag gör mig nästan förebråelser att be dig om så många saker, men jag ber dig låta mig veta när du tycker att du har fått nog.

Din tillgivne

Aguéli.

Jag har bara en mycket gammal adress till Hallström. Här har du den till Bianchini som känner honom.

Bianchini, Arthur
Artiste-Peintre
68 Riddargatan 68
Stockholm.

Är mina saker flyttade från Mr. Bertrand? Jag tror att man ämnar behålla mig här mycket länge.

Hälsa vännerna.

A—li.

Kan du också utan att göra dig för mycket omak ge mig en liten grön bok »Indjil Johannes» [= Johannes Evangelium på arabiska].

Paris, onsdag (8 april).

Min käre vän.

Jag ber dig försöka att få tillstånd att träffa mig här. Vänd dig till en dam som jag känner något. Madame Marie Huot, 53 Rue de Seine, 53. Hon skall säga dig vilka formaliteter du har att uppfylla. Besöksdagarna äro måndag och fredag, från kl. 12 eller 2 till 3.

Du skall säga att jag måste träffa någon för att ordna mina affärer, annars kommer jag att vara alldeles utan tillgångar, när jag kommer ut härifrån. Att jag drar mig hjälpligt fram med usla tavelbeställningar och översättningsarbete och med de pengar som min mor har skickat mig mycket oregelbundet och i mycket små poster. Att, om jag får sitta här ännu någon tid utan att ordna för mig genom att annonsera o. s. v. angående dessa ting som endast angå min ekonomi skulle jag, när jag en gång blir fri, alldeles sakna existensmedel, då jag inte vet vart jag skall vända mig. Kanske skulle man ge dig tillstånd därtill, eftersom du inte känner några anarkister och inte umgås, utom helt obetydligt i denna miljö, utan nästan uteslutande med landsmän. Undersökningsdomaren som du bör vända dig till, liknar inte alls den poliskommisarie vars bekantskap du gjorde när du frågade efter mig på polisvaktkontoret.

Bland mina saker hos Mr. Bertrand finns det ett sängtäcke som jag håller på. Det skall vara mig till stor nytta, när jag reser. — Det finns bland hans. Låt tvätta det.

När du träffar Madame Huot, så fråga henne var hon fått tag i det milda vita vinet och denna delikata ost som hon har sänt mig bland andra saker. Om du kunde skicka mig litet av samma sort, skulle du vara bra hygglig. Frukter, vitt bröd, pudrade wienerbröd.

Jag har läst N—s bok. Mycket märklig. Håller på med den andra. Jag skall säga dig min mening en annan gång. Nu säger jag dig bara att jag har läst dem med mycken uppmärksamhet och intresse.

Om mina saker finns i närheten av din bostad eller i trakterna av Montparnasse eller les Ternes så skicka mig på samma gång som den lilla gröna boken »l'Indjil» också »Den Sanna Kristendomen», första delen endast. Jag skall lämna 4 böcker tillbaka till dig, när du kommer. Gör dig inte för mycket besvär.

Om kvällarna är det en marknad i trakten av Mazas. Jag hör bullret därifrån. La Place des Vosges, bredvid La Place de la Bastille, bör inte vara alltför långt härifrån. — Du kommer inte att alldeles kasta bort din eftermiddag.

Om du inte har tid att komma hit skall du be en annan kamrat. — Jag tänker ofta på er alla. Hjärtliga hälsningar.

Aguéli.

Paris. Mazas. den 9 april (måndag) 1894.

Min käre vän.

I dag har jag fått 4 böcker, anatomin, alfabetet, och de två andra. Hjärtligt tack!

För två eller tre dagar sedan skrev jag till dig och bad om en bok i linguistik och en »Indjil Johannes». Det brådskar inte. Gör dig inte för mycket besvär! Om händelsevis mina saker finns hos dig eller hos en annan kamrat, skulle du kunna skicka mig »l'Indjil», en helt liten grön bok. Mot veckans slut skall jag ge dig tillbaka de två andra böckerna, grammatiken och den gröna. Om du samtidigt ville ge mig några frukter ost, en flaska marsala (1 fr.) om finanserna tillåter det skulle du vara mycket älskvärd.

Jag är övertygad att de komma att behålla mig *mycket länge här*. Det är av den orsaken som jag har bett dig om studieböcker, då jag inte vill förlora tiden. — Känner du »La Bibliothèque Cardinale» i hörnet av la Rue du Four och Rue de Rennes, kanske har det flyttats till Rue (eller Place) St. Sulpice Nr. 1. Är det ett lånebibliotek eller bara en läsesal? — Har du fått tag i antikvariatsbokhandlaren? Jag har bläddrat i Natovitschs bok. Den förefaller mig mycket intressant.

Trötthet, huvudverk — jag skriver till dig om andra saker en annan gång. Förhoppningen att, när jag blir fri, få andas ekvatorns luft, räddar mig från förtvivlan. Man kvävs här.

Skriv till mig några ord till svar på mina frågor och för att låta mig veta dagen, när du kommer för att hämta dessa böcker. Jag tackar dig hjärtligt.

Hälsa vännerna! Din tillgivne

Aguéli.

Det finns vid Place des Vosges 25 ett »Bibliothèque de l'Union Centrale des Arts Décoratifs», som är ganska intressant. Gå dit bara för att läsa *Emile Soldi*. Les arts méconnus. Det är mödan värt. — Hans kärlek till sitt ämne inger honom mycket vackra idéer.

Paris, fredag, den 13 april 1894.

Min käre vän!

Hjärtligt tack för ditt brev! Dina pengar komma att rädda mitt liv; ty vet du, det är inte lönt för mig att längre hänvända mig till mäcenater, varken här, eller hemma. Det är kanske en lycka ty jag måste lära mig att reda mig dem förutan. — Och för resten, överallt i Europa riskerar jag nu att bli arresterad utan vidare; utom i England, men vad tusan har jag där att göra? — När jag väl kommit till Orienten skall jag säkert klara mig, men gud vet på vad sätt. Men man dör med mindre ceremonier där än här.

Skulle du vilja låna åt mig i Bibliothèque Cardinale, *två* böcker. Ett arabiskt lexikon (franskt eller engelskt) inte alltför voluminöst, *med den arabiska delen tryckt med arabiska typer*. Och en annan av följande slag:

En kyrkohistoria, katolsk eller ortodox. Det är de älsta tiderna som intressera mig, Ie—XIte seklen: orientens skolor.

— Eller: en av kyrkofäderna, i synnerhet från den första perioden. Inte på latin eller tyska; det skulle ge mig huvudverk.

— Eller: *St Denys l'Areopagite*, [= Dionysius Aeropagita] De himmelska hierarkierna.

— Eller: *Kristi efterföljelse*. [av Thomas a Kempis]

— Eller: Fabre d'Olivet.

— Eller: S:t Augustinus, Guds stad, om den finns översatt.

Jag skall behålla lexikonet bara 4 eller 5 dagar.

Längre fram: de semitiska eller polynesiska folkens etnografi, språk, trosatser och traditioner. — Om konst: arkitektur, ornamentering, historia och litteratur.

Eftersom du har tillgång till la Bibl. Card. så stifta då bekantskap med Flaubert, den store romanförfattaren. Han har inte skapat annat än mästerverk av en mäktighet som kanske jämställer honom med slaverna, med vilka han företer vissa analogier. — Lär känna av honom: Madame Bovary, L'éducation sentimentale, Tentation de S:t Antoine, och några sagor, av vilka jag gerna skulle vilja läsa hela samlingen.

Var snäll och köp mig: S:t Johannes evangelium på arabiska, 0.30 fr. — det skrivs ungefär så här . . . Och en stor bibel på hebreiska, till ett pris av 3.50. I hebreiskan måste man observera en massa små finesser, punkter, mikroskopiska aksenter. Och om editionen är illa tryckt och med små typer, får man ont i ögonen. Det är för övrigt inte mycket dager här, och efter en timmes läsning ser jag inte mera någonting. Jag är verkligen rädd att förstöra min syn med denna bok. Jag skall lämna dig den med lexikonet och grammatiken som vi skall sälja — Du får alltså 5 böcker på söndag.

Apropos din bok: den har gett mig en hel hop att tänka på. Emellertid — jag hoppas att du inte tar illa upp det jag har att säga dig. — Den historiske Kristus intresserar mig endast helt obetydligt. Det är den evangeliske Kristus som jag söker, inkarnationen, »l'antropomorfisation» — må man kunna förlåta mig detta barbariska ord — av bibelns anda, av semiternas religiösa poesi. Om man bevisar för mig att Kristus aldrig har existerat historiskt, vad angår det mig, eftersom jag har evangelierna som äro monument av mycket större realitet än en människas liv.

Jag läser evangelierna alla dagar och alltid med ett ökat intresse. Jag har inte läst epistlarna med undantag av Petrus och Johannes, knappast apostlagerningarna. Jag skall kanske läsa dem längre fram som en bok vilken som hälst, som man har talat mycket om med mig. Jag skall säkerligen med lika stort intresse läsa St. Denis l'Aréopagite.

För att återkomma till den historiska sanningen: när man målar en tavla, är man inte ofta tvungen att utesluta en sak och aksentuera en annan, med ett ord avlägsna den från naturen för att upphöja el. förvandla den. Varför inte medgiva samma sak i den literära konsten? Läs alltså bibeln som man den bysantinska, den medeltida, den egyptiska konsten. Blind för den stora estetiska ingivelsen ser man däri intet annat än monstruositeter. Om du i din bibel söker historiska fakta o. s. v. och inte den mäktiga ingivelsen som andas där, ser man där endastabsurda sagor.

Men vi skola tala därom längre fram.

Behåll min mors brev ända tills jag ber dig om det. Jag har talat om det i ett brev till Mme Huot.

Jag behöver inte något linne här, åtminstone inte ännu. Tusen tack. Jag har snart inte mera fotogen. Jag har fått ungefär 175 gram. Den var utmärkt. Hjärtligt tack! — Tag inte med något kött åt mig på söndag. Jag har svårt att smälta det. — Vill du giva mig ett paket levantinsk tobak!

Du finner de böcker jag har bett dig om i la Société Biblique. Place du Théâtre Français. Eller också Rue de Clichy, till höger, när man går uppåt.

Hälsningar till kamraterna.

Din tillgivne

Aguéli.

Det är inte svårt att resignera, när det är den enda förståndiga sak man kan göra. Tag också med dig, jag ber dig, brevpapper som är starkare än detta — Inte mera papper. Jag har bråttom: Förlåt!

Jag återkommer till frågan om bibeln, inte för att göra anspråk på att säga dig någonting nytt, utan blott för att klarlägga för dig min åsikt. — Skriv till mig så snart du har fått detta brev.

Paris den 15 april (söndag) 1894.

Min käre vän!

Jag har nyss fått ditt brev. Hjärtligt tack! Jag har inte *velat* ta emot min mors brev. Du må först läsa det. Om däri finns detaljer ur mitt liv eller namn etc. så skicka mig det inte.

Var snäll och bed Mme Huot hava godheten att skriva till min mor endast några ord så att hon vet att jag har vänner här som taga hand om mig, som tänka på mig etc. och att jag inte befinner mig i fängelse för någon vanärande handling etc. Det skulle vara en stor tröst för henne. Skicka henne samtidigt tidningen som du har talat med mig om. Och också till Bianchi, *Sthlm.* — Vad mig beträffar gör jag inte stor affär av det som har hänt mig. Ty jag vet att jorden är stor och att mina dagars moder ännu ej är död. Att jag kommer att ha tråkigt överallt, mer eller mindre. Och att för mig det inte ligger något förskräckande i att »bli hängd i tysthet». Men hon kan inte förstå detta, fast hon är dubbelt så gammal som jag.

Jag är uppriktigt rörd av sympatierna mot mig. Nå, jag är ju inte precis överraskad. Mer än annorstädes griper en man här i allmänhet till försvar för en olycklig, blott av det motiv att han är olycklig. Men hur tusan har man kunnat skriva en lång artikel om mig, okände. Och förmånliga saker angående mig! Jag finner inte ett ord till mitt försvar. Jag har försvarat min frihet så illa. Och jag förtjänar väl fängelset. — Må man inte riskera något för min skull! Det är så lätt att bli anklagad för samverkan med missdådare. —

Mme Huot bör inte uppge sin adress, när hon skriver till min mor. Min far är i stånd att svara med oförskämdheter. Han har gjort det till min lärare. Och han är rasande på alla som intressera sig för mig.

Du säger i ditt brev: motståndare. Det ordet är oriktigt. Jag har inte kämpat och nu är det för sent. Jag hatar inte dem som har arresterat mig och som hindra mig från att gå ut för att hämta frisk luft. Jag är i fängelse till följd av en lag som gör gott åt alla människor.

Ditt mycket välkomna brev tvingar mig att säga min mening i olika frågor. Spiritism, occultism, religion eller rättare sagt religiositet, »revolutionarisme» — förlåt det tunga ordet, ty jag äger inte något annat. Det är fyra bestämda saker, utan sammanhang sins

emellan. Jag skall vara mycket uppriktig och jag skall säga det så klart som möjligt i några fraser. Men jag ber dig komma ihåg att jag handskas med ett främmande språk som jag känner endast ofullständigt. Ett språk för vilket man måste övergiva allting annat, om man vill lära känna alla dess resurser, hela dess palett.

Du för din del söker en religion. Jag ett språk. Min barbariska tanke uppbär mycket illa den eleganta franska toaletten under det att det lilla jag känner av semitiska och söderhavsspråk har lärt mig vad ett språk är. Jag vill välja ut ett av dem för mig.

Alltså, längre fram mina bekännelser.

I dag har jag fått: en bok (i två volymer), tobak, fikon, papper, kuvert, anteckningsbok. Tusen tack! — Det är oerhört retsamt att jag var på promenadgården, när du var här. Kom, om möjligt i morgon och befria mig från en massa saker som jag inte behöver längre och som genera mig nu. — Försök att komma hit kl. 3 precis. Då skall jag säkert vara »hemma».

Skulle du kunna sätta mig i förbindelse med en fransk litteratör för att översätta något. Jag tänker göra en översättning här ord för ord och den andre skall förvandla det till fransk franska. — Eller en översättning från franska till svenska. Det skall kanske skaffa mig en smula förtjänst.

Så snart du har fått mina brev så svara med ett litet ord, så att jag vet att de kommit fram.

Tänker du ge mig litet olivolja, frukter eller konfityrer?

Glöm inte min hebreiska bibel!

Till härnäst! Hälsningar till kamraterna!

Din tacksamme vän

Aguéli.

Säg åt fransmannen som du har talat med mig om, att han uppsöker araben som vi båda känna med hälsningar från mig. Där kommer han att finna en annan som har varit med mig på Louvren och teatrarna. Bed honom sondera mycket diplomatiskt för att få veta om de ha fördomar mot mig på grund av min arrestering. För den händelse så är fallet, är det ingenting att göra. Om däremot så ej är fallet så bed honom skriva för min räkning till sin bror så snart som möjligt. Låt mig veta resultatet, ty det kommer att avgöra mitt val av gräns, när jag blir utvisad.

Jag skulle vilja översätta t. ex. *Strindberg:* Svenska öden och äventyr eller Utopier i verkligheten. Trots titeln finns det ingenting revolutionärt i den. Det är psykologen och landskapsmålaren *Strbg* som intresserar mig.

Paris den 17 april 1894.

Min käre vän!

Det är beklagligt att mitt sammanträffande med dig, som jag längtat efter med sådan otålighet, blev förfuskat. Men det är alltid på det viset, när jag måste tala två språk på en gång, kan jag slutligen inte något av dem.

Jag ber dig att snarast möjligt sända mig den hebreiska bibeln, som jag har talat med dig om. — Place du Théâtre Français mitt emot Café de la Régence. — Och Johannes evangelium på arabiska.

Vad mina böcker beträffar: behåll bara de kinesiska böckerna, Hathayoga, på engelska, biblarna på orientaliska språk och arbeten av förf. till »Den sanna kristendomen» —

Två små brochurer, moraltraktater. — Vad resten beträffar sälj det, behåll det, gör med det vad du vill! De kinesiska sakerna äro utomordentligt sällsynta och jag håller mycket på dem. Man har svårt att komma över dem, t. o. m. i Kina. Det är en handbok i filosofi som kallas de tre Narmourérna (himlen, människan, jorden).

Låt mig veta hur araben tog emot dig.

Jag har ännu några böcker på Montmartre hos en granne. Tag bara de orientaliska böckerna och ett arbete av förf. till Den Sanna Kristendomen. Där mitt linne är, skall man säga dig, hur du skall få dem. Mme H. kan kanske också säga dig det.

Jag skall skicka dig litet pengar, så att du kan betala förmig en skuld som jag har i mitt gamla kvarter. Antikvariatsbokhandlaren känner till var det är, och likaså min granne.

Du har valt bra den historia som du skänkt mig, dess stil är så vacker och påminner en smula om de gamla tyska mästarna.

Jag rekommenderar dig att läsa sidorna 85—98; och 229—246. Det är genom helheten och perspektivet av Bibeln som man finner deras inre mening. Vi skall alltså tala därom längre fram. — Jag ser att jag inte kan fortsätta läsningen av historian. Den väcker alltför många tankar hos mig på en gång.

— —

Paris den 19 april 1894.

Min käre vän.

Jag anhåller ännu en gång och med klagoskrin om den hebreiska bibel som jag har talat med dig om, och den egyptiska boken. Jag har tillbrakt en fruktansvärd dag, i går, med ögonsmärtor. Jag ser mig hänvisad till orientaliska studier, uteslutande som bestående i läsning än i begrundande. Och en läsning med typer lättare att fatta än den europeiska skriften. — Om du inte har pengar skall Mme H. kanske ge dig. Jag skall betala igen dem en av de närmaste dagarna med pengar som jag har på marketenteriet.

Vill du också köpa mig av »Trübners collection of simplified grammers» — »An arabic — persian — hindostani grammer». Jag kommer inte längre ihåg namnet på författaren, men du finner det i katalogen, bland de »simplified grammers». Den kostar 5 shs (dessa tre utgöra en volym).

Det är inte av otålighet jag skriver till dig i dag, bara för att låta dig veta, att eftersom jag har frossat i den lektyr jag har gör den mig inte någon tjänst en tid framåt.

Jag ber dig om förlåtelse att jag upptar din tid och hindrar dig i ditt arbete.

Hjärtliga hälsningar min käre vän

Aguéli.

Kan jag vänta dig på fredag 3—3½ på e. m. Ännu inte något brev från min mor. — Bland böckerna hos min granne befinner sig också *Dante:* Helvetet. Lägg beslag på den!

Så snart du har fått mina brev så svara omedelbart med ett brevkort så att jag vet att du har fått dem.

Sälj inte »Hartleben»-gram. Man betalar nästan ingenting för dem. Jag vill ge bort dem till någon. Om de redan äro sålda, så mycket bättre, så mycket sämre. — Skriv till Bianchi angående *Stbrgs* böcker. Han kan låna dig dem och portot är inte en så fruktansvärd summa. Skriv till honom för att sätta honom in i saken och fråga honom, om han vill göra det. Sedan skall jag ge dig titlarna på arbetena. — I allmänhet är det *Strindberg,* psykologen och landskapsskildraren som jag vill översätta. —

Paris, fredagen den 20 april 1894.

Min käre vän

Jag har nyss fått mottaga från dig: tre böcker, olja, vin, fikon. Tusen tack! — Din delikata olja — jag tycker så mycket om olivolja att jag skulle kunna leva uteslutande på bröd, olja och vatten utan att ens känna behovet av andra saker.

Du är kanske förvånad över min oregelbundenhet, jag ger dig planen för mina studier som jag följer här. Först bibeln på hebreiska och Den sanna kristendomen; detta är det dagliga brödet — arabiskan till mitt »civila bruk» men framför allt »con amore». Jag har en varm tillgivenhet för detta språk. Orden äro små poem, morfologin teckning och frasernas konstruktion bildhuggarkonst. Detta folk har ej behov av att skapa plastisk monumentalkonst. Det har sitt språk.

Du skall få se att får jag vistas därnere i fyra månader, så kommer jag att kunna arabiskan bättre än nu franska eller engelska eller svenska.

Egyptologin kommer att vara mig till stor nytta där nere. Man finner lätt arbete att kopiera monument och inskriptioner, har folk sagt mig som känner till det.

För övrigt förströelseläsning, så att jag aldrig skall betrakta dessa studier som straffarbeten. Växling i arbete betyder vila.

Den bok som du har gett mig förefaller mig allt mera underlig. Författaren är utan tvivel en stor lärd, som har slagit i ofantligt många böcker och hopat ideer som ett geni, en mycket oberoende ande. Jag ser överallt poänger som gnistra, men jag söker förgäves en ordning mellan dem och källan till allt detta ljus. Det hjälper inte att man säger att det är en encyclopedist; ett ytterligare skäl för att söka finna den härskande principen var som hälst. Jag som nästan inte äger någon sakkunskap alls i dessa frågor, och inte vill anförtro mig blott åt min intuition och ännu mindre åt någons auktoritet, jag vågar inte tränga på djupet. Men jag skall göra anteckningar som skola vara mig till stor nytta. Längre fram, när jag är rikare på erfarenhet, skall jag åter taga fatt på den för att göra en mycket allvarlig studie däröver. Talrika ögonkast mot horizonten, tid efter annan, och därefter knoga — se där mitt sätt att arbeta.

Tillåt mig att råda dig att läsa Den sanna kristendomen. Du kan få den på svenska genom Bianchi i Sthlm hos översättaren för 2 kr. Den är mycket bra översatt, varken bättre eller sämre än den franska översättningen, som är mycket dyr.

Gör också bekantskap med Honoré Daumier, den store franske artisten. Han är för Raffaëlli och alla de andra modärna naturalisterna-karikatyristerna vad Balzac var för Zola. Han är inte nog förstådd ännu. Man betraktar honom som en karikatyrist med talang, men för mig är han kanske århundradets största ande, åtminstone som analys, mäktighet, ingivelse och stil. För mig går han utanpå Delacroix och du vet hur mycket jag älskar honom. Det är en fruktansvärd skönhet — Shakespeares.

Din tillgivne

Aguéli.

Skriv till mig för att låta mig veta, hur det har gått med de saker som jag har frågat dig. Har araben inte velat veta något. Om du inte ännu har varit där, så sök upp honom — vid 8—9-tiden.

Du finner blad av Daumier R. des Martyrs, i början av gatan, till höger, när du stiger upp för den, hos en gravyrhandlare, för 0.50 fr. Gör dig en samling. Det är mödan värt. —

Paris. Mazasfängelset måndag den 24 april 1894.

Min käre vän!

Jag har mottagit två brev. Tack. — Det är inte av otålighet som jag har skrivit till dig som jag har gjort. Men på grund av ögonsmärtor som i hög grad besvärade mig. Jag såg mig i början av en allvarlig sjukdom som jag är rädd för, men allt gick över efter en natts och en dags smärtor. — Nu är det ingenting längre. Men jag skall vara mera försiktig.

Till de filosofiska frågorna! Vari min tro består. Vad är kristendomen. — Framförallt: mono-»à la Tolstoy. Vari min tro består. Vad är kristendomen. — Framförallt: monoteism, d. v. s. tro och trängtan efter ett högsta enda väsen. En superlativ medelpunkt av höghet och universalitet och en livskälla. En skapare, den ende som [äger] ett essentielt och substansielt liv och ovan allt fattbart, skaparen som formar himlarna och jorden av intet och som frambringar ljuset av ordet. Monoteismen är deras religion som hata fetichdyrkan och äga gåvan att samla sig i koncentration.

Tron på en högsta varelse som är ovanför allt, Allah, kommer mig mot min vilja att tänka på den okände gudens altare i Athen. Där finns några beröringspunkter som jag ännu inte kan klara upp, blott antyda så här: denna tro manifesterar sig i kraft och energi, universalitet, en ande av räsonerande tillbedjan. Se där, hur jag förstår en modern monoteist, vad den yttre moralen beträffar. Fanatisk mot sig själv, tolerant mot de andra, en intensiv törst efter det oändliga. — Tagande vitaliteten och harmonin som kriterium på det sanna, i det man till mål för sin handling har överensstämmelsen med sig själv och sitt samvete och sitt jämnviktsläge i sitt inre och inte utanför sig. Den som har sitt jämviktsläge uteslutande i yttre ting är en fetichdyrkare, en natur som inte kan göra sig gällande utom i den eller den miljön, ett visst yttre villkor är förbundet med hans monument. Men den som har sin centrum gravitatis helt och hållet inom sig finner ett moraliskt stöd i vilket yttre villkor som helst, eftersom allt är i allt. Ju mera människan är andlig, desto mindre är han beroende av materian.

Monoteismen är kontentan av Kristi lära, så betydelsefull att den troende muselmanen är mera kristen än de flesta kristna. Det är viljemänniskornas religion, den evige är de levandes gud och det är mot den oföränderlige, mot honom som alltid under alla de växlingar är densamme, som de illusionslösa, frigjorda och starka människornas ögon vända sig. — Det finns monoteister som kalla sig naturalister eller ateister.

Monoteismen är kulten av livet, eftersom den är tron på den högsta livskraften. Tillbedjan av solen och elden är en förvanskning därav — må vara, men enligt min åsikt är denna sistnämnda monoteism oändligt mycket vackrare än alla polyteistiska system tillsammans.

Jag måste säga dig en gång för alla att jag betraktar teologin enbart som individualitetens vetenskap, kunskapen om källorna till människans andliga energi. Menar du att denna definition förnedrar densamma?

Den kanoniska Kristus är det inkarnerade Ordet, det högsta väsendet vordet människa enligt St. Johannes I 1—5 och 9—14. Människan ordets kropp i den fullkomliga fullbordan av hela lagen. En människa vars kropp fullkomligt lyder själen och vars själ är Guds ord. — Jag vet inte ännu hur, men Kristus ingiver mig också idén om den antropomorfa förmågan d. v. s. att skänka mänsklig form åt ideerna och åt känslorna, en förmåga som troligen är resultatet av en intensiv och harmonisk kärlek och känd med själens innersta djup, konstnärens och skaparens förmåga, som står i förhållande till

det estetiska sinnet. Människan som är intimt förenad med sin miljö och sitt landskap, är s. a. s. antropomorferingen därav, och Kristi rymd är himlen.

Bibeln, säger Bossuet, är människohjärtats historia. Förhållandet mellan Fadern och Sonen i evangelierna motsvarar det mellan själen och kroppen. Jesus-Kristus är alltså den högsta harmonin mellan ande och materia och den vackraste symbolen för anti-hyckleriet, monoteism och barmhärtighet. Själens barmhärtighet: tolerans och förlåtelse. Yttre barmhärtighet: offer.

Försök att förstå att man kan upphöja sig i det man ödmjukar sig, segra genom att lida och du har förstått Kristus. Tolstoy och hans passiva motstånd är kanske det vackraste vi äga i kristendomen.

Men i alla händelser, de som inte se något annat än martyren, den korsfäste, ha om honom en mycket småaktig uppfattning. Annorlunda de som genom sin död lära, huru människorna handskas med sanningen. De ha dödat honom med järn och trä, och efter detta brott är hatet till det onda fruktan för Gud.

De nya människorna som blott tillbedja Gud [i] mänskligheten äro på god väg, utan att precis vara kristna.

Jag ger dig mina personliga åsikter, endast och jag ger mig inte alls ut för att vara någon auktoritet, allra minst i dessa frågor.

Jag har nyss mottagit från dig ett andra brev. Hjärtligt tack. Gå till araben en kväll, mot 8—9 tiden. Annars kommer du inte att träffa honom. Säg fransmannen att jag aldrig har tvivlat på honom. Han reser till orienten, vilken lyckans ost. Vi ha mycket talat därom, han och jag. Har han då fått ett arv? — Jag skall söka upp honom där borta. Jag blir säkerligen dömd då lagen är helt tydlig. Jag vet absolut inte för hur lång tid. Jag är inte alls inne i dessa ting. Jag skulle gerna vilja ha en advokat. Jag har skrivit till »le bâtonnier» men jag vet inte alls vad det skall resultera i. — Låt mig veta resultatet av de uppdrag jag har bett dig utföra för mig. Jag har inte fått de kataloger som du har talat om. Hos Montparnos kamrat finns ett par skor som tillhöra mig. Låt laga dem, är du hygglig, eftersom de jag har här snart är slut. Sulorna ger sig i väg på dem. Torsdag senast, har jag inte mera olja: vill du ge mig en smula, och levantinsk tobak.

Din tillgivne

Aguéli.

Vill du ge mig litet litteratur. Arabisk grammatika och egyptisk mytologi, — vad tillfälligheten erbjuder dig. Jag har till slut börjat finna den egyptiska boken som du hade skickat mig mycket, mycket intressant. Tillhör den dig eller har du lånat den? Den är litet tung att läsa från början till slut.

Har du köpt *Papus'* bok »Science occulte»? Gör det! Den är mycket intressant att läsa, i synnerhet om man läser den med det rätta sinnet. Köp den hos Chécarnee för 5 fr.; du skall inte ångra dina pengar. — Det finns vid Odéon en liten bok om grafologi. Nej, köp den inte. Låna den på la »Cardinale». Gå och hälsa på Mme Huot. Jag skall skriva till henne en av dagarna. Hälsningar till alla.

Jag håller på att snart få någonting för studiet av arabiska. Du finner lätt »The simplefied grammar» i Trübners kataloger. — Vill du också ge mig några frukter, och en butelj kaffe. Jag håller inte mycket på rött vin. Jag föredrar kaffe. — Ge mig också litet papper av samma sort som detta.

Fransmannen är en präktig pojke. Jag är mycket lycklig att veta att ni komma bra

överens. Träffar du honom ofta? — Du måste alltid underteckna de brev som du skickar mig.

Köp mig, hos Maisonneuve, Quai Voltaire, 25, över gården ett hebreiskt-franskt lexikon, à 2 fr. Där finns bara ett märke i katalogen man kan inte missta sig. Du skall få mynt av mig en av de närmaste dagarna. — Det hebreiska lex. som jag har gör ingen nytta. Jag skall skriva mera om fransmannen, det är Kalle — inte sannt?

Jag skulle vilja läsa La vie du Christ av Renan; för att en smula lära känna Kristi miljö och de judiska antikviteterna. Jag vill teckna över dessa motiv och dokument är alltid nyttiga. — Känner du till *le Bon;* Les premières civilisations, La civilisation des arabes; L'Inde; — — — Jag ville läsa Dante också. Du har att välja på!

Paris, fredagen den 28 april 1894.

Min käre vän!

Jag har nyss mottagit sakerna från Mme Huot. Framför min varma tacksamhet! Det vita vinet fick inte passera!! Man har låtit mig lukta på det, och sedan har man beslagtagit det. — Alltid något, eftersom det luktade mycket gott. Hon har gett mig en liten butelj »de vacherie». Eller koncentrerad mjölk?? Hur skall man använda det?? Tag reda på det, utan att sprida ut min okunnighet om det är möjligt. Jag skall skriva till henne så snart jag fått frimärken, d. v. s. i övermorgon.

Jag har skrivit två långa brev till er, ett till dig och ett till henne. Har ni fått dem? Jag har fått katalogerna. Tack. Jag skall återlämna dem till dig vid första tillfälle Vill du alltså skaffa mig ett arabiskt lex. och en grammatika?

Hos Maisonneuve: *Belot;* Dictionnaire arabe-français contenant toutes les racines usitées etc. Paris 1888 in 8° br. 15 fr. — Du får den av antikvariatsbokhandlaren för 11 fr. Om den inte är tryckt med arabiska typer eller för övrigt allt för usel, enligt antikvariatmannens åsikt eller du inte kan få den för 11 fr., så köp den inte.

Hos »Kegau Paul, Trench. Trübner et Co limited, Paternosterhouse. Charing Cross Road, *L o n d o n W. C.;* — *Palmer* Hindoustani. Persian and arabic grammer simplified. 1890, — 5 sh. — (Vol. I of Trübners Collection of simplified grammers.) —

Om *Belots* lexikon inte passar mig ämnar jag fråga efter i London någonting av detta slag. Men jag erinrar mig ha haft den i mina händer och har funnit den mycket nyttig. Jag är likväl inte säker. Bouquinisten får avgöra saken.

Jag ser att det hebreiska lex. som jag har talat med dig om inte fins längre i katalogen. Vill du ge mig tillbaka mitt, om du har det kvar ännu. Det får göra tjänst i brist på bättre. Om du har sålt det så gå till araben. Jag struntar i det. — Jag har inte ännu fått tillstånd att skicka dig pengar. — Tror du att fransmannen skulle kunna skriva till mig. Om han är på sitt ämbetsrum eller på annat sätt beroende eller beskyddad *är det inte värt han gör det.* Hälsa honom och de andra kamraterna. Jag studerar med ständigt växande intresse den egyptiska boken. Jag skall tala om den i ett särskilt brev.

Jag har talat med dig om tofflor. Jag går på strumplästerna.

Inga nyheter från araben??? *Svara o m e d e l b a r t, åtminstone med några ord, när du har fått brev från mig.* Om ej *kan jag inte veta om du har mottagit det.*

Din tillgivne

Aguéli.

Är det nyheter som ej äro goda från araben?

Skriv till mig tid efter annan. Och Mme Huot likaså.

Paris. Mazas fängelset. Lördagen den 30 april 1894.

Min käre vän!

När jag skrev dig hade jag inte rådfrågat Challands katalog, som likväl ganska väl innehåller vad jag behöver. Om du redan har skrivit till Trübner eller annorstädes angående mina beställningar så allt väl. Men om du inte har gjort det, så mycket bättre: här har du skälen.

Hos Challand Rue Jacob 5, finns en »Vocabulaire arabe-français à l'usage des étuduants, par un père etc. etc. — Beyrotth 1888, in 8° — 12 frs. Den är kanske väl så bra som *Belots* lex. hos Maisonneuve. Kanske???

Hos densamme, Chaland: av *Pinto* Petit traité d'analyse grammaticale arabe. Br. in 8° 1889 — 1.25, ett arbete som skulle vara mig till stor nytta då det skulle göra att jag kunde undvara Palmers grammatika, som jag emellertid skall köpa längre fram.

Och alltjämt hos densamme *Cherbonneau:* Histoire de Chems Ed-dine et de Nour-Ed-dine, *avec notes traductions commentaires (o b s.)* — à 5 frs.

Genom bouquinisten kan du få *vocab.* för 9 frs i st. f. 12 frs. *Cherbonneau* för 3.75 i st. f. 5 frs. *Pinto* för 0.95 i st. f. 1.25. Skulle du strax kunna ge mig *Pinto* (eller Cherbonneau) vilken som helst av de två; när bonquinisten har träffat anstalter för att skaffa dem till nedsatt pris, *Cherbonneau* (eller Pinto) — och *lex.* eller *vocabulairen,* vilken av dessa som man beslutar sig för efter det klokast möjliga val. — Jag måste säga dig att vulgärarabiskan inte intresserar mig mycket — och algierdialekten inte alls men däremot den klassiska arabiskan, efter som det är den enda som jag kan studera här.

Jag har läst ditt brev med stort nöje. Jag är lycklig att du funnit mina »nötter» intressanta. Jag skall ge dig flera då. Om du kommer att finna dem för hårdknäckta så bed Kalle att hjälpa dig att knäcka dem. Ty han känner bra till mitt sätt att tänka.

I Apostlagerningarna XVII 22—31 talar man om den okände gudens altare i Athen. Det är samme gud vars förening med de hellenska gudomligheterna längre fram i tiden inspirerade några skulpturer som för närvarande befinna sig i Louvren, i salarna med Germain Pilons Michel-Angelos och Donatellos verk. Gå dit och se om du är av min åsikt! — I samma kapitel talas också om den helige Dionysius av Aeropagen som torde vara författaren till »Les hiérarchies célestes». —

Jag måste säga dig att jag för min del finner den egyptiska konsten, i synnerhet från de första dynastierna, — Khmerkonsten och den javanesiska konsten (javanesisk — på intet vis att förblanda med den japanska konsten) lika stor som renässanskonsten och oändligt mera dekorativ och i synnerhet närmare solen (plus solaire).

Jag har nyss fått ditt andra brev. Tack. — Låt underteckna det brev som du talar om av vem som hälst och skicka mig det. — Eller också låt kopiera det och kopisten sätter sitt namn under, ingenting är enklare. — Jag har inte räknat mycket på ett svar från Mme Huot. Hon kan ju skriva till mig, när hon får tid.

— Sök du upp araben, för tusan plåtar!! *Jag äter och jag dricker din mjölk, från och med i går och jag skall fortsätta därmed i morgon och i övermorgon.* — Vilken lycklig uppfinning den där mjölken!

Jag har inte mer något skrivpapper.

Du får antagligen pengar från mig en av de närmaste dagarna. Och då, till Challand!

På snart återseende, inte sannt? Din vän

Aguéli.

Försök att skaffa tillstånd att få träffa mig mot slutet av månaden, du och Mme Huot. Fråga samtidigt om jag kan skicka dig pengar, 40 frs. Jag har frågat för en vecka sedan och ännu inte fått svar. Jag vill bedja direktören om tillåtelse att sända en mindre summa.

Sälj allt som kan säljas av det som tillhör mig, utom de kinesiska böckerna, så att du kan hopbringa de 1.25 som behövas för att köpa *Pinto*. — När du kommer hit skall jag ge dig hieroglyferna, alfabetet. Jag skall be dig om igen längre fram. Jag ger dig dem tillbaka för att inte ha för många luntor här. Jag skall skriva till dig om diverse saker så snart jag har fått papper. Visa mitt brev för Kalle. Träffar du honom ofta?

Paris den 3 maj 1894.

Min käre vän,

Jag har nyss fått mottaga från dig: vin, kaffe, socker, apelsiner, olja, bröd, ost, smör, salt, rädisor, en linneskjorta, en dito av flanell, strumpor, näsdukar, ett par tofflor, en bok, Strauss, två volymer. Jag tackar dig och ber dig framföra mitt varma tack till Mme Huot. Fråga henne, mycket diplomatiskt, eller snarare, försök att få veta, om jag kan skriva till henne om olika frågor.

Jag är mycket nedslagen över att du inte har kunnat ge mig någon av de arabiska böckerna. Jag längtar så mycket efter den, nästan lika mycket som att bli fri. — Jag skickar dig 5 frimärken à 25, det blir 1.25 för att du köper mig Pintos bok. Det skall bliva en riktig fest för mig att äga den, en fest, mot vilken den kan gå upp att få den andra, Nour-Eddines historia.

Svara genast på detta brev så att jag får veta att du har fått det, och frimärkena. Jag förbereder nötter att knäcka åt dig.

Hälsa kamraterna. Säg åt »svanornas» målare [Sager-Nelson] att han bör vara smickrad av den kritik som man har gett honom. Det är att förfördela honom att uppmana honom att vara vid gott mod.

Aguéli.

Hjärtliga hälsningar till er alla

Den här Strauss intresserar mig inte mycket. Jag skulle ha föredragit Renan som du hade talat med mig om. Jag kommer att lämna den tillbaka. Jag älskar inte alls den tyska logiken. Den ger mig huvudverk. Alzog. det går ännu för sig efter som han har tro. Men den här är en programtyp, en förb. ras som vi känna till genom det svinet Max Nordau, som fan må steka (M. N.) Du har hört talas om hans »dégénérescence». Se där en figur som jag gerna skulle vilja se hängd någonstans till tork.

Jag råder dig att läsa boken om hieroglyfer. Här och där. Jag skall skriva utförligt till dig om den. Han är mycket styv i sina ting, och det intresserar honom mycket. Sänd honom den för att inte göra dig besvär. — Jag vill läsa om den om en månad, eller så ungefär.

Skicka mig alltså genast någonting av Pinto. Om det inte sårar dig vill jag säga att jag skulle varit nöjdare nu, om du hade skickat mig ingenting i stället för någon av de arabiska böckerna.

Paris le 5 maj 1894.

Min käre vän!

Jag har nyss fått dina böcker. Tack! — Kom i morgon och tag dem alla tillbaka och ge mig en en liten arabisk grammatika på tyska, av Manassevitch; den är dålig, men i brist på bättre får du ta den eftersom det är dig omöjligt att skaffa mig de arabiska böckerna, som jag har bett dig om. Du har i alla fall fått mitt brev och 1.25 i frimärken, och Challand befinner sig på din väg till Louvren. — Du måste lära dig att inse att jag betraktar mig som den störste av idioter ända tills dess jag har lärt mig arabiska. Vilken beklagansvärd varelse är inte den människa som inte äger språkkunskap.

Jag säger dig också att jag, jag läser inte alls för att inte ha tråkigt utan för att inte förlora tiden. Jag har aldrig tråkigt utom i dåligt sällskap och när det är kallt och mulet.

Artikeln »kamraterna äro inte några messiasfigurer» (les compagnons ne sont pas des messies» har intresserat mig en smula i alla fall, trots att den utgör ett ganska svagt svar på en löjlig fråga, som inte heller är vidare kvick. Jag ber dig emellertid *att vad jag nyss sagt inte måtte gå vidare.* —

Jag skall tala indirekt med dig därom, när jag talar om Messias.

Köp dig Den sanna kristendomen. — Du kan få den genom Bianchini på svenska för 2 kr. — Vi skall prata om den. Och det är önskvärt att du har texten framför dig.

Kom i morgon och ha med dig *Manassevitch grammatika och de hebreiska lex.* *o c h* i n g e n t i n g a n n a t, eftersom du inte kan få tag på varken Pinto eller »Schems-Eddine», eller någonting om Egypten eller malajiska arkipelagen och söderhavsöarna eller om den arabiska civilisationen eller den ryska nihilismen. Jag skall ge dig tillbaka allt det övriga. Med undantag av bibeln och den sanna kristendomen.

Din tillgivne

Aguéli.

Jag förbereder svar till dig, till Mme Huot och Kalle. — Jag har råkat in i en fruktansvärd period som kommer att räcka kanske en fjorton dar. Jag känner till symptomerna.

Det var kanske Madame Huot som hade lämnat böckerna till mig. — Säg henne att jag ville lämna tillbaka flaskorna till henne men att man inte har tillåtit det — vad skall jag göra?

Paris den 6 maj 1894.

Min käre vän

Du bör ha fått pengar nu. — Bland mina brev finns en räkning från »la Société Biblique» rue Clichy. Kopiera titlarna på de böcker som finns upptagna på denna lista *bara titlarna*, och skicka mig kopian. — I ett kafe helt nära rue St. Vincent. Butte Montmartre, nära min bostad. Kalle skall visa dig. Han har sökt upp mig där några gånger — gå dit, du och Kalle, om möjligt en morgon, och betala värdinnan 25 fr. åt den älsta av dem. Jag är skyldig henne mer, men jag skall betala allt, när jag får pengar. Försök att mildra hennes vrede. Jag har kanske tänkt mer än hon på denna skuld. Jag håller mycket på att få denna skuld betald, ty hon hade gett mig kredit, när jag hade absolut ingenting att äta, jag vill inte beröva henne smaken på att vara barmhärtig. Jag har inte kunnat betala henne förr, du vet det väl. — Och de är inte rika de heller, efter vad det förefaller mig. Man hade lovat mig pengar som jag inte fick. *Jag håller oerhört på att hon får pengar från mig.* Du kommer på samma gång att få se de de vackraste

Paris, le 6 mai ~~1894~~.

Mon cher ami.
Tu dois avoir
de l'argent maintenant. — Par-
mis mes lettres se trouve une
facture de la "Société Biblique"
rue Clichy. Copier les titres des
livres qui se trouvent là-dessus,
les titres seulement, et envoie
me la copie. — Dans un
café, tout près de la rue St Vin-
cent, Butte Montmartre, au-
près de mon ancien domicile.
Kalle te l'indiquera. Il m'a
pris par là quelques fois —
allez-y, toi et Kalle, si pos-
sible un matin, payer 25 fr.
à la patronne, à la plus agée,
~~C'est pas tout~~. Je la dois plus

que ça, mais je la payerai
tout, quand j'aurai de l'ar-
gent. Tâche d'apaiser sa
colère. J'ai peut-être pensé
plus qu'elle à cette dette. Je
tiens beaucoup à avoir cette
dette payée, car elle m'avait
donné du crédit quand je
n'avais absolument rien à man-
ger, et je veux pas la faire pas-
ser le goût d'être charitable.
Je n'ai pas pu la payer avant,
vous le savez bien. — Et
ils ne sont pas riches, eux non
plus, d'après ce qu'il me sem-
ble. On m'avait promis
de l'argent, que je n'ai
pas reçu. Je tiens énorme-
ment à ce qu'elle reçoive de l'ar-

Två sidor ur brev från Ivan Aguéli till Werner von Hausen den 6 maj 1894.

smygar i Paris. Det kan gott hända att man kommer att utvisa mig. Om inte kommer jag alltid att tänka på detta hörn av jorden med hemlängtan.

Jag förbereder ett långt brev, en bekännelse. Den är avsedd för dig, Kalle och den som har skrivit till mig, araben, Montparnos kamrat. — Jag kommer att skriva ungefär samma sak till Mme Huot, men Kalle måste förklara det för henne, här och där; hon känner inte alls till mitt sätt att tänka. Och jag kan inte säga samma sak på annat sätt utan stora ansträngningar. Jag skulle tråka ut henne med ett långt brev för att låta henne förstå något som jag inte är. Jag sätter för mycket värde på henne för att inte vilja avlägsna missförstånd. — Jag skall göra dig denna bekännelse inte för att lära dig någonting nytt. Bara för nöjet att prata med dig. Kanske kommer du att finna någonting när du begrundar mitt brev. Det är bara inte varken mitt första eller sista ord. Och när allt kommer omkring ingenting annat än en skiss.

Medgiv att ett landskap kan återge ett själstillstånd. Det monoteistiska landskaper är mycket soligt, belyst av en genomträngande sol, av ett ljus tillräckligt starkt att låta luftperspektivet undantränga linjeperspektivet, i det anden behärskar materian. Se här en iakttagelse som har bekräftats av flera personer som ha levat i tropikerna: när solen är stark och står mycket högt, och himlen är utan moln förefaller lointainen att växa, himlen ofantlig men de första planen liksom sordinerade och detta i direkt

förhållande till ljusets glans. I våra förfärliga nordiska landskap är det tvärtom. Himlen förefaller så liten. Horisonten förminskas, drar ihop sig och föremålen i första planet antaga omåttliga proportioner och bli allt större. Religionen är bestämmande för solen i landskapet i mitt inre. Se där varför jag älskar monoteismen och den arabiska anden.

Låt oss återkomma till förhållandet mellan själstillståndet och rymden. Det är en av de rikaste, »nyckel»symboler. Människan i besittning av sig själv, representerad av någon som i grunden känner sitt land. Meditationen, människan som önskar sig fjärran.

Om landskapet är själens spegel så svara himmel och lointain mot de höga och intima principerna och förgrundsplanet mot de lägre principerna. — När man reser ser man ständigt himlen orörlig medan terrängens plan växla utan uppehåll, det första varje ögonblick, det andra mindre snabt och lointainen nästan ej alls. — Vem finner väl en moralisk tillfredsställelse, vem ett »sine qua non» för den inre jämvikten; s. a. s. sin centrum gravitatis i föremålen i första planet, en närsynt begåvning, fallen för fetichdyrkan och lättköpta nöjen, som går från misstag till misstag, och när hans idol har krossats, vilket förr eller senare kommer att inträffa, kommer att omedelbart kastas omkull. Låt oss då bryta ner våra idoler, innan de förorsaka vårt fall.

Se där min religion i sammandrag. Perspektivisk logik. Och användningen av en »nyckelsymbol». — Jag vill betjäna mig därav ännu en gång för att visa dig universaliteten av denna anti-latino-germanska och barbariska logik. Rymd, själstillstånd, begär att resa, behov av lyftning och förädling, smak för det exotiska, en skön återbörd av trängtan efter något på andra sidan. — Lägg väl märke till att jag på intet sätt berömmer det. Jag betraktar det helt enkelt som återbörd, symbol, symptom. Jag tror tvärtom att vi i oss själva äga medlen till vår frälsning och att vi böra betjäna oss just av dem och inte av några andra. Det är Kristi förnämsta doktrin. — Och hos mig kommer min smak för det exotiska och att resa från helt andra källor, från min nihilism — i detta fall = min smak för det primitiva — av hatet till mitt fosterland, min ras, mitt naturliga språk, min uppfostran, till allt det som påminner mig om min ungdom och min förflutna tillvaros fasor. — Det är alltså en mycket personlig sak.

Angående Messias: jag förstår inte att revolutionärerna kunna åkalla Messias till sitt stöd: ty han har aldrig gjort politik. Etymologin av det ryska ordet för att beteckna: oberoende — det finns också på svenska ett analogt ord för samma sak — målar ganska bra Kristi fundamentala karaktär. Ty han höll sig beståndande endast genom sin fader, d. v. s. genom sin själ ty $\frac{\text{fader}}{\text{son}} = \frac{\text{rörelse}}{\text{handling. liv}}$; eftersom den skapande strålens rörelse är centrifugal —

Kristus är motsatsen till socialismen, eftersom han är den högsta gest av individualism, cerebral aristokrati, antifetichism. — — — — — — — — — — — — — —

I Johannes evangelium som ger Kristi psykologi återljuder varje ord av en stolthet och en nobless som blott låta hans handlingar av ödmjukande ännu mera framträda. Han har blott ett mål, återfödelsen, d. v. s. frigörelsen. Hela hans liv är en oupphörlig kamp mot de nedärvda instinkter och de fördomar som han har från sin jordiska födelse, sin mor och sitt land; och hans fiender, atavismerna och deras vårdare, traditionen vars tro är fetichdyrkan av monumentet (»le fetichisme du monument»). Kampen mot helvetet och kampen mot avgudadyrkan. — Kristusidén skall alltid vara bakgrun-

den för människornas trängtan efter en ny ande, d. v. s. pånyttfödelse — med eller utan de trängtandes vetskap.

Kristi verk för mänskligheten är att hava instiftat en invigning utanför alla traditioner och alla helgedomar i det han visat att vi äga våra medel till frälsning, inte någonstans utom oss men i oss själva; att vi måste betjäna oss just av dem och inte av några andra ty det finns *lika många pånyttfödelser som det finns syndare.* Av sina lärjungar begär han blott en sak, den högre rörelsen eller den primitiva strålen som för med sig en slags mottaglighet gentemot oändlighetens skönhet, båda två egenskaper som kunna finnas hos den enfaldigaste; men icke för ty så dyrbara att de upphöja i främsta rummet de yttersta; i alla fall så sällsynta egenskaper, ty säger han inte själv, att många äro kallade men få utvalda. —

Och Kristi gudomlighet? — Återlösaren och återfödaren kan inte vara annat än den gud som är alfa och omega, början och slutet, ty han låter människan utstråla vilja från den mest inåtvände ända till de mest utåtvände.

Jag vill inte trötta dig längre; för att anbefalla dig att meditera en smula på dessa ting vill jag som i förbigående påpeka att Baudelaires dandy äger mycket av kristendomen åtminstone som intellekt; en utomordentlig enkelhet förenad med det högsta raffinemang. Ett slags neo-archaism, ehuru naturlig — d. v. s. *spontan* tankeklarhet som låter oss skåda tingen som under en strålande sommarsol.

Du ser att min Kristus har ingenting att göra med den kulten av den korsfäste martyren, ej heller med Kristus uppviglaren eller med den kristna socialismen. Den messianska moralen som [är] den högsta moralen består i att av sig själv göra en elitnatur. Är detta litet eller är det mycket? För mig är det den högsta barmhärtighet, ty för att utöva den måste man underkasta sig de grymmaste lidanden, andens.

Hjärtlig hälsning till dig och vännerna

Aguéli.

Paris den 7 maj 1894.

Mon vieux!

Jag har bett dig om Manassevitch *så länge, eftersom jag redan har den bland mina böcker som finnas hos dig.* Gå till bokhandeln och bed dem byta ut den mot vad du vill. Jag skulle vara nöjd att ha koranen i st. f. den här. Du behöver bara lägga till 0.50. Om det inte passar dem, tag vad du vill ty jag har nog med en M—itch, det är redan en för mycket. — Om man gör stora svårigheter med utbytet så säg att det är för en som är på landet, och att du har misstagit dig. Bed, om ingenting annat går, att få byta den mot en annan »Hartleben», den som handlar om Suahili, eller birmanska, eller persiska, eller hindustani. — Det är tydligen något som ej är naturligt som motarbetar mitt arabiska studium. — Det är därför jag inte talar med dig mer därom, varken du eller jag själv.

Jag tackar dig för ditt älskvärda brevkort. Men hur fan skall jag få dig att begripa att jag har bråttom med dessa studier. Man kan behålla mig här en evighet och sedan döma mig till 3 års fängelse, tror jag. Men man kan också i morgon dag skicka mig på andra sidan en gräns, vilken som helst. Min otålighet är alltså förklarlig, inte sannt?

Köp mig hos Chécarnec: *Swedenborg: om den gudomliga försynen*, 2 frs. Var snäll och ge mig hans katalog.

Vill du låna åt mig, på »Cardinal» biblioteket, antingen: *Pantheon (eller Mythologie). Egypten* (Perrot t. ex.) eller *Musulmansk teologi* (det finns en gr. in 8° t. t. »El-kitab» på franska. Jag har sett den på bokhandelsdisken, t. ex. den) eller *Bourgoin; Theorie de l'ornement arabe*, eller *någonting om de mänskliga raserna och språken* (Quatrefagues t. ex.), eller *någonting om grafologi.*

Tag väl vara på »alfabetena» och »psykologin». De skola vara mig nyttiga längre fram.

Kan du ta med dig till mig på torsdag eller fredag vid 3—3,30-tiden en halv liter olivolja, vitt bröd, kaffe, socker, tobak, frukter, brevpapper vore du mycket älskvärd.

Mina bästa hälsningar till Mme Huot! Jag tänker ofta på hennes svar, men eftersom jag inte vill tråka ut henne med ett alltför långt brev så måste jag överlägga litet mer.

Och vännerna, Montparnassaren, vad gör han? Och alla?

Hälsa dem. — Har du fått ett långt brev från mig och 40 frs?

Din tillgivne

Aguéli.

Titta efter om det finns någonting av *Herzen*, på Cardinal biblioteket. Han är sällsynt, men jag tycker mycket om honom. Kanske Mme Huot kan ge anvisning på hur man kan skaffa den.

Kan du skaffa dig tillstånd att göra mig ett besök, du och Mme Huot?

Paris den 12 maj 1894.

Min käre vän!

Jag har med stort nöje mottagit den arabiska vocab., äntligen. Jag är mycket nöjd med den. Har du köpt den kontant eller genom antikvariatsbokhandlaren?

Återstå nu »Schems Ed'dine et Nour-Ed'dine» och min gamla Manassevitch och jag har allt vad jag behöver, vad arabiska beträffar. —

Om du vill att jag skriver till dig angående filosofiska ting, så svara mig strax med några ord så att jag vet att du har fått detta brev. Nämn datum på det brev som det rör sig om. Jag skrev för en vecka sedan ett brev till dig angående förhållandet mellan rymden och självställståndet. Då jag är okunnig om du har fått det eller inte, kan jag inte fortsätta det.

Vad har du sagt till Mme Huot? Hon har grälat på mig en smula. Jag har aldrig sagt till henne att inte mera skicka mig livsmedel. Jag har sagt till dig att inte köpa till mig något annat än en arabisk bok, eftersom din portemonnä inte är så väl försedd. — Vi ska tala om detta längre fram för att undvika diskussioner.

Jag ber dig att skicka till araben 1) hieroglyflexikonet, 2) Mme Huots brochyr. Den är mycket intressant. Det är en hel filosofi i den. — Det är Swedenborgs i evolutionistiskt språk och modern vetenskap. 3) En bönbok på hebreiska och engelska. 4) min hebreiska grammatika.

Det är länge sedan jag hade några nyheter ifrån dig. Är du stött på mig? Det skulle göra mig ledsen.

Många hälsningar till Kalle och Montparno och alla. *Låt Kalle lära känna Mme Huot.*

— Det står inte bra till för mig, gud vet vad det är man förbereder, ingenting bra. I går tillbrakte jag en eländig dag. I dag är det bättre, men det skall snart börja igen.

För några dagar sedan skrev jag till dig om Strbg. Har du fått det???

Din tillgivne

Aguéli.

»Korrespondans med blyerts är förbjuden» — Jag har inte träffat varken advokat eller Mme Huot.

Jag har inte längre varken papper eller kuvert. Vill du skicka mig genom Mme Huot, papper av stort format, hållbart, inte linjerat, som det som du skickade mig första gången. — Och pennor av olika slag.

Fråga araben om han kan låna mig sin bok om hieroglyfer för en fjorton dagar. Jag skall akta den som min ögonsten.

Paris den 13 maj 1894.

Min käre vän!

Det arab. lex. mottaget i går kväll (lördag). Schems-Ed'dine, och Manazzevitch, och papper, i morse. Jag är mycket nöjd. — Mycket älskvärt av bokhandlaren att tillåta bytet, jag väntade mig det inte. Låt gå då för Hartleben, Suahili eller en Koran på franska i stället därför. Det är mig likgiltigt.

Har du skrivit till London? Nåväl, om du inte har gjort det så mycket bättre. Ty jag har allt vad jag behöver för arabiskan.

Vad jag ångrar att i min ungdom ha sysslat med någonting annat än arabiska. Det är inte ett språk som alla andra. Det är ett sätt betrakta tingen för en som är helt genomträngd, mättad av en instinktiv kunskap om överensstämmelserna, relationerna (»les correspondences»). Jag förstår arabernas fanatism, *jag gillar den.*

Kalle talade för länge sedan med mig om forskningar som gjorts för att illustrera »les correspondances »genom ordspråk, talesätt, argotuttryck etc. och på detta sätt visa att de ingalunda äro godtyckliga men universella och spontana medfödda i människans logik; och underkastade lagar, naturliga lagar, om du så vill.

Ingenting bekräftar dem mera än utvecklingen av arabernas (och hebreernas) rötter. —

Du skall veta att jag redan firat högtidsstunder framför ditt lexikon. Jag vill ge dig några exempel valda i högen. — Se ett blad som medföljer detta brev.

Jag har inte nog sinneslugn att återtaga våra diskussioner. Jag kommer att bli ur gängorna en fjorton dar och sedan få vi se. —

Köp Den sanna kristendomen (på svenska) för Montparno och den andre från Montmartre. De komma att älska den, det är jag säker på.

Vad fan har du sagt till Mme Huot? Hon har formligen skällt ut mig. Lyckligtvis är hon en förtjusande dam, om ej skulle saken inte så lätt ha slutat på det viset. — Jag vill tro att allt är bra nu och vi skola inte tala därom vidare. — I marginalen av fjärde sidan av mitt brev om landskapet ser du någonting som är utraderat. Det har varit ett opassande ord på det stället. Sätt dit ordet väljare och du får mening i frasen och så talar vi inte mer därom. — Hos bokhandlaren du vet, är Koran på franska mig lika kärkommen som Hartleben. Men inte flera utgifter nu. Vill du ge mig genom Mme

Huot kuvert, några pennor, torkade fikon (vanliga à 0.40 eller 0.60), en förströelsebok, som du tycker, Tusen och en natt på franska t. ex.

Hjärtliga hälsningar till er alla

Aguéli.

?? Har Montparnos beskyddare (= Fürstenberg) anlänt? Har du bestämt dig för att avresa med mig??? — En bok till förströelse eller vila (ty jag är trött) vad tillfälligheten erbjuder dig. Hälst något som rör arabernas civilisation.

De arabiska exemplen äro tagna på måfå. — I Johannes evangelium ger den intelligente analysen av den arabiska texten ésotherismen. Låt mig veta om du är intresserad av etymologi.

Tag inte mer än en Hartleben, och om de föredraga att ge dig Koranen i st. för den så är de av min mening. Men Hartleben, Suahili, har jag alltid nytta av. I alla händelser föredrar jag koranen, men det gör mig detsamma vilket. Inga nya utgifter.

Läs brochuren som jag har talat med dig om. Du, Kalle och araben. Jag skall skriva om den nästan gång. Kalle kan få se dem, båda två. En fiende till Kalle har inte påverkat dem och de träffa honom sällan. — Jag har inte sett varken Mme Huot eller maître Bouguereau.

Paris den 16 maj 1894.

Min käre vän!

Jag vill vila mig från mitt trägna arabiska studium med att skriva till dig. — A propos ditt brevkort — litet bryskt, inte sannt. — Alltså.

Jag har inte få vänner i Paris. Och du känner några av dem. Men du är den ende som jag kan vända mig till. Jag skriver i första hand till dig. Och till de andra via dig. På samma sätt med mina uppdrag. Det medför konsekvenser — behöver jag uttrycka mig tydligare? Om mina kommissioner är alltför besvärande för dig så överlämna dem till Kalle, till Montparno o. s. v. Det kostar dig ett frimärke och 5 minuter. Begrips? — Och våra ursäkter — om du vill hålla tillgodo med dem — och 1000 tack!

Till de vänner som läsa Den sanna kristendomen. Författarens trosprincip finns i § 1, andra frasen i hans bok. Han kallar den själv: frontespice och port och huvudinnehåll — d. v. s. utgångsprincip av vilken alla de andra ej äro annat än utläggningar, konsekvenser, korrolarier hur du vill.

Här har du den: människan som lever i kärlekens goda genom trons sanningar och i trons sanningar genom kärlekens goda är i himmelen på samma gång som han lever på jorden.

Himlen och helvetet äro alltså inte platser men själstillstånd. De befinna sig i oss. — Då frälsningen kommer av Herren från himlen, hava vi i oss själva medlen till frälsning liksom dem till förtappelse. Och alltid och var som hälst. — Boken C. E. är en handbok i antropologi.

Man måste emellertid komma ihåg att vi själva ej existera utan vår fria vilja och ju mer vi följa vår fria vilja desto mera äro vi oss själva. Att beröva någon hans fria vilja eller också tillegna sig den i det man gör sig till hans andliga auktoritet eller förinta den eller förfalska den, det är ett avskyvärdare brott än våld, despotism eller mord eller att stinga ut ögonen på någon som är svagare än vi. Och det högsta goda som man kan göra människorna är att skänka dem bruket av sin fria vilja, ty det är att skänka dem sig själva. Den patetiske konstnären är mänsklighetens store välgörare, inte i egenskap

av clown utan genom att utveckla, raffinera, blotta smaken som [motsvarar] den fria viljan i de invigdas krets, spontana infall (som inte uteslutande äro automatiska) — som [äro] mer eller mindre omedvetna hos alla och helt och hållet hos den vulgäre. Anklaga mig inte för snobberi, ty vi kan ju komma överens om att okunnighet hos de invigde gör att den vulgäre är vulgär.

Den högsta välgörenheten består i att skapa en ny anda, i det man renar sig från atavismer och ärvda anlag i det man gör sig oberoende av alla instinkter som man har från djuret, från sina förfäder, från sin uppfostran, från fäderneslandet och dess historia och civilisation, med ett ord genom att skära av alla navelsträngar. Det är en »stor gerning», skapandet av en ny ande. Man måste väl vara alkemist för att göra det, i synnerhet för att skapa en ny kropp till denna nya ande.

Låt oss komma tillbaka till Den sanna kristendomen!

Paris den 17 maj 1894.

Min käre vän!

Jag avslutar mitt brev som jag undertecknade i går helt hastigt och lustigt i sista minuten. — Förvåna dig inte över att jag ofta upprepar samma sak. Jag gör det med avsikt.

Jag är nyfiken att veta vad ni tänker om mina reflexioner, du, Kalle, Montparno, araben, författaren och den herrn som har skrivit till mig genom Kalle och av vars brev du har givit mig utdrag. Jag tänker ofta på Montparno. Jag ber dig att skaffa honom »Den sanna kristendomen» på svenska på den väg som jag har anvisat dig. Jag skulle gerna vilja att han fick tillfälle att läsa »Tusen och en natt» ty han skulle hänförd i den, han som jag. — Det är storartat, jag vågar inte tala därom, det är allt för vackert. — Vilken stil, vilken klarhet, vilket liv. Det är den förebildliga berättelsen. — Jag förutsätter att det finns en dold mening därunder ty grupperingen av symbolerna etc. är fullständigt i överensstämmelse med vetenskapen om motsvarigheterna som [är] universell. Det är ett igenkänningstecken på den heliga litteraturen att var och en där finner vad han söker Den profane tidsfördriv, den vise visdom, esteten skönhet och religion. I alla monument av detta slag är motivet, ämnet, anekdoten inte annat än en förevändning, ett sätt att säga: »Hör på, mina herrar.» Och så kommer ramen till. —

Montparno målade en dag av min trut, som porträtt pendant till ett annat porträtt, som döptes till »lärjungen». Fråga modellen vad han tänker därom. — Låt Kalle läsa samma arbete. — Det är skrivet med ett gott humör som gör att man vill hoppa över taken; det har bilder av en oerhörd pregnans och klarhet; en utomordentlig fantasirikedom i förening med en fulländad geometri. Det resulterar därav ett mycket skarpt perspektiv som gör att verket av sig själv inpräglar sig i ens sinne. Man glömmer aldrig verk med utpräglat perspektiv. — Det är en egendomlighet för den ariska rasen att äga en förvirrad känsla av perspektivet — arierna alltifrån hinduerna ända till de germanska och latinska folken. —

Men, säger du, det persiska inflytandet på den arabiska civilisationen? Och de ariska perserna. — Det är oväsentligt. De äro muhammedaner och monoteismen helar alla orenheter i blod och ras; den renar allt eftersom den är tro och på detta sätt är en mottagare av den ursprungliga och högsta energin.

Vad böcker beträffar har jag allt vad jag behöver. Jag skall återlämna »Tusen och en natt» till dig om några dagar. — Och det arab. lex. *bara för att bli inbundet* — om en

fjorton dagar. När du återställer det arab. lex., skall du ge mig: *Errington la Croix.* Vocab. malais (hos Leroux, rue Bonaparte) och *Moble:* vocab. arabe etc. (hos Trübner). *För att få dem till den tiden rekvirera dem genast genom antikvariatsbokhandlaren.*

Obs För Kalle, följande. Han skall försöka att komma över en koran på arabiska, antikvariskt. Kanske hos Faivre. — Han skall bedja araben att låna mig *längre fram* sin grammatika på arabiska som han har talat med mig om och sitt hieroglyflexikon, men *längre fram,* när jag har slutat med Schems-Eddine. Och *inte båda böckerna på en gång naturligtvis. Låt honom snart få hieroglyflex. som jag har haft här.* — Koranen — om han får tag på någon — och den arabiska grammatikan önskar jag inte förrän *efter det jag har fått mitt arab. lex. från bokbindaren.* När du har fått tillbaka »Tusen och en natt» så säg Kalle att han söker få tag i för min räkning på »Cardinal» biblioteket en grammatika över den regelbundna arabiskan; *eller* över den muselmanska teologin, El Ktab, om han kan finna den; *eller* över arabernas civilisation, *eller Bourgoin* Théorie de l'ornement arabe. — När jag blir mera försigkommen i arabiska skall jag vila mig en smula med hieroglyferna och det gamla Egyptens religion.

— Herzen och de andra ryska perspektivisterna är alltid välkomna; liksom någonting om grafologi och kiromancie. En bok av den sorten skulle jag läst slut på några dagar. Herzen och grafologin ha ett speciellt intresse för mig.

Gå och hälsa på Mme Huot om det inte hindrar dig för mycket. Det är en alldeles förtjusande dam och jag vet inte alls, när jag skall kunna någonsin avbörda min skuld gent emot henne. Många hälsningar till henne från mig. — Jag skulle bra gerna vilja träffa henne liksom Mr Bouguereau. — Jag skäms över alla utgifter som jag åsamkar henne. — Jag skulle gerna vilja få följande saker som proviant: bröd, *kaffe,* socker, *olivolja,* lökar (i st. f. rädisor som är litet besvärliga att förvara), frukter. — *Jag skall vänja mig av vid att dricka vin.* — Om du kunde ge henne pengar någon gång för dessa saker, skulle du vara bra älskvärd.

Din tillgivne

Aguéli.

Skulle du kunna skicka mig hit 2 eller 3 frs. *inte mer* än 5 frs. Du vore bra hygglig. Jag har ingenting mera, varken tvål eller bläck eller pennor.

P. S. Just i detta ögonblick, *efter att knappast ha hunnit underteckna detta brev* mottar jag proviant från Mme Huot. Det är för sent att skriva om mitt brev. — Jag har glömt att återställa till henne en syltburk. Hon skall få den nästa gång. Det är ett lustigt sammanträffande, inte sannt. — Många hälsningar till henne. Jag skriver till henne i morgon.

Paris den 21 maj 1894.

Min käre vän!

Ditt brev av den 18 maj har gjort mig helt lycklig. Det tillkom mig att be om förlåtelse och inte dig, men det gör ingenting. Alltså — efter som man har bett om ursäkt så är allt i sin ordning och vi talar inte mer därom.

Du har fått mottaga 2 brev, ett med anteckningar om arabiska, ett om Stbg. När jag har fått veta hur du tolkar det som jag skriver skall jag fortsätta men inte förr. — Fråga om reinkarnationen är alltför nära sammanhängande med en annan för att jag skulle kunna tala om ensam och nu. — Se här emellertid några förberedande ord. — Jag tror inte på den i uttryckets vanliga mening, eftersom jag inte tror på döden, som jag helt enkelt betraktar som en toalettförändring; eller snarare som när man lämnar ett slags

ytterplagg under resan från ett kallt land till ett varmt. — Som konstnär kan jag inte tänka mig en materia utan en andlig motsvarighet. Inte heller en ande utan handling eller någon som hälst relation till sinnevärlden, *eftersom jag inte på något sätt är vidskeplig*. Jag påminner dig: vidskepelse = tro på det som aldrig och på intet sätt uppenbarar sig. Lägg noga märke härtill eftersom jag kommer tillbaka därtill. När jag hörde dessa skarpsinniga ord av den store ryske perspektivisten: »Jag betraktar de revolutionära som reaktionära, och filosoferna (= idealister, utopister, skaparne av system och teorier etc.) som vidskepliga»; då blev det morgon i min själ och jag förstod målet med vår tillvaro här nere. Det är för föreningen av det goda och det sanna, det aktiva och det passiva, ett ✣ som är livets formel och denna stråle som jag har talat med dig om — ett oeftergivligt villkor för återfödelsen. Den strålen skall bestämma vårt eviga liv.

Den är fröet till ett liv utan ända, och alltid växlande och rörligt efter som det är andligt och mer eller mindre direkt påverkande materien, eftersom den är ett inre liv. — Varför återtaga en bortkastad klädnad? — Helvete. Det som är himmel för en är helvete för en annan. Ingenting är mera relativt än njutning och smärta. — Jag skall komma tillbaka till detta kapitel. Och likaså till de ryska filosoferna som är filosofer i en helt annan mening än västerlandets.

Om en fjorton dar skall jag lämna dig det arab. lex. till bindning. — Bed Kalle att han håller utkik efter en koran på arabiska, köpt antikvariskt, eftersom den är dyr. Låna på »Cardinal» en grammatika i *regelbunden arabiska blott för några dagar* och någonting angående den muselmanska civilisationen och i synnerhet om deras teologi.

Jag har just fått »Tusen och en natt». Hjärtligt tack. Jag skall ge dig den tillbaka om några dar. Den är förtjusande. Jag har inte läst något som är så vackert och så visionärt. Jag ämnar måla saker som bygger på den. Dekorativt. — Jag läser redan tämligen flytande. Om tre veckor, sedan jag har ögnat igenom en arabisk grammatika på franska, ämnar jag be min vän att låna mig en bra arabisk grammatika på arabiska, som han har talat med mig om. Om en fjorton dar ämnar jag också ta fatt på min malajiska på nytt för att inte försumma den. — Nämn alltså för antikvariatsbokhandlaren Errington la Croix' malajiska vokabulär. Vi har alltså tid på oss, men du vet att sådant där inte går fort.

Jag väntar nu på nyheter ifrån dig. Har du träffat Kalle och diskuterat med honom? Och Montparno? Vad säger han? — Vad böcker beträffar är det ingenting som brådskar. Med undantag av en grammatika i regelbunden arabiska — som för resten inte skall hjälpa mig mycket — och något om [muselmanernas] teologi eller tro eller civilisation — all annan literatur skulle t. o. m. genera mig, utom *Herzen* ända till dess det den arabiska vokabulären har blivit lämnad till bindning. Då är det malajiskans tur. — Men alla dessa saker skall Kalle ordna. — Men beställ genast genom antikvariatsbokhandlaren Errington (hos Leroux).

Din vän

Aguéli.

Paris den 25 maj 1894.

Min käre vän

Jag har nyss mottagit ditt intressanta brev. Om jag hade fått det för någon tid sedan skulle jag ha skrivit till dig på annat sätt. — Du får svar en av dagarna. Jag hänvisar dig till ett brev till Mme Huot av den 24 maj.

Dina pengar har jag naturligtvis inte fått efter som det är oss tillåtet att inneha några pengar. Det är 5 frans som har förlorats på ett mycket förargligt sätt.

Vill du skicka mig ytterligare 2 eller 3 fr. *i postanvisning*. Fråga Mme Huot, hur man skall skicka dem. — När hon nästa gång bär proviant till mig vill du då ha godheten att skicka med henne ett paket levantinsk tobak, en fin toalett-tvål, en polerad, *konkav* handspegel. Känner du till dessa slags runda speglar av glas, 1 decimeter i diam. ungefär som återge bilden med en utomordentlig skärpa. Jag tror att de kosta 4 fr. — de förminska en smula men göra bilden mycket klar och skarp och reflektera en större del av föremål än vanliga speglar. Jag vill återge några ansikten som finnas bakom mitt eget (Je vais faire quelques queules qui se trouvent derrière la mienne) och samtidigt några analyser. Vill du också ge mig litet papper för officiella skrivelser. — *Jag håller mycket på att få en spegel av ovannämnda slag — jag längtar efter den sedan lång tid*. Du gör mig skamsen med dina bekännelser om okunnighet. Än jag då. Är jag inte okunnig, jag?!?! Min enda kunskap består i att veta hur svag intelligensen och kunskapen äro, om de inte förenas med hängivenhet och instinkt.

Den moderne monoteisten tillbeder den ende guden med hjärtat när han förnekar honom med sin mun. Jag talar om evolutionisterna och några perspektivister. Den fromme som nekar att betjäna sig av teologernas terminologi. — Sanningarna i St. Johannes' evangelium äro eviga. Det har alltid funnits monoteister, orden ha ej längre någon valör, när hjärtat och munnen ej äro eniga. Vår herre har inte vågat (»fait» överstruket — ovanför inskrivet »osée») sanningen. *Han är sanningen*. Evangeliet är den väg som leder till sanningen, den enklaste, rakaste väg som alla kunna finna utan att fråga någon — blott genom sin mänsklighet. Sanningen är vorden människa. Invigningen sker genom det mänskliga — det må vara till himlen eller helvetet. Evangeliets väg berör utgångarna från alla himlar och alla helveten, efter det mänskliga innehåller himmel och helvete.

Jag begär inte att man skall säga mig intressanta saker. Jag begär att man förstår mig och att man förlåter mig.

Den sanna kristendomen är inte en bok att läsa från början till slut. Jag läser i den nästan varje dag och jag har *knappast* läst fjärdedelen.

Må Gud bevara dig från att göra samma studier som jag. Studier = dumheter. Vi kunna mycket väl diskutera »nötterna» utan att läsa samma böcker. Jag känner till en massa argot och terminologier. Fråga mig vad den eller den termen betyder så skall jag svara dig. Jag vill inte lämna några detaljer, om man inte frågar efter dem.

Och Kalle — finner han mig lika svår att förstå, han också? Om jag hade vetat det; skulle jag ha uttryckt mig på annat sätt. — Vad sade han om de arabiska noterna? — Vad tänker man överhuvud om nötterna? — Jag motsäger mig stundom, jag gör det med avsikt, men det angår er inte.

Livet efter döden är det intima livet (la vie intime). Döden blottar bara handlingarnas dolda källa. De seende skåda världen sådan den var i sin begynnelse, d. v. s. himmel och helvete — igenom tecknens värld. Att skåda den översinnliga världen är som att se avsikten, i det man betraktar åtbörden.

Är världen usel — må så vara; men man kan inte reformera den på annat sätt än genom att omskapa sig själv.

Vad vill du jag skall kalla denna latino-germanska sjukdom att vilja skapa en ny mänsklighet med människor från en gammal värld. Fjärran från mig system, reformer, utopier, allt det är övertro eller drömmar av dårar som tro sig representera den gudom-

liga försynen. Brottsliga högfärd! Man betraktar sin nästa som en jordtorva nyttig till en levande byggnad som man uppför på samma sätt som en livlös byggnad. Att taga en organism för en mekanism, det är den svåraste av synder, synden mot den helige ande. Världen skall ordna sig med eller utan människornas hjälp. Den skall ordna sig alldeles ensam, genom den gudomliga försynen. Må människan blott tänka på att vara människa eller att bliva det. Må var och en göra sin mänskliga plikt. Må han söka filosofiens sten med alla medel, främst av allt! Må han dela sitt bröd med den hungrande, må han skänka frid och tröst åt den betungade, *må han icke förakta någon.* Jag har ingen annan moral — vännen

Aguéli.

Jag tackar dig för dina pennor. — Vill du bedja Mme Huot att ge mig: olja, kaffe, bröd, socker, lökar (3 eller 4). Hon har verkligen intelligens, denna kvinna. Hon har nyligen skrivit ett brev till mig som har mycket intresserat mig. Jag finner vad hon har sagt mycket starkt grundat.

Paris den 1 juni 1894.

Min käre vän!

Jag har inte kunnat skriva till dig, eftersom jag inte har haft varken frimärken eller papper. Jag tackar dig ofantligt för Strindberg och pengarna, och i synnerhet för det tålamod och den godhet som du visar mig.

Jag har alldeles nog med Utopier. Jag ber dig att inte köpa andra saker om Strbg, det är onödigt. Jag hade talat med dig om flera, så att du skulle kunna välja efter som tillfället bjöd.

Kalle känner min granne. Han skall tala med dig om Bretagne. Skriftställaren skall också berätta för dig om sin hemtrakt. Kalle känner en smula till »le Midi». Hos M. Huot, sonen, kan du träffa en av mina bekanta, en liten sydfransman med frodig hårväxt, en hygglig karl men för resten obetydlig, han kan också berätta för dig om sin provins. På Normandies kust finner man förtjusande platser. Åt Pontoise till måtte det vara mycket vackert. Och så har vi Fontainebleau-skogen som du redan känner till.

Jag råder dig att måla mycket stilleben. Ingenting utvecklar bättre förståelsen av färgernas dolda mening och sinnet för det dekorativa.

Jag ber dig så snart som möjligt sända mig brevpapper och ett paket levantisk tobak och ett parti skrivpappersark. Jag kan inte arbeta av brist på papper. Du kan skicka mig det per post (kan man också skicka tobak på posten???).

I morgon skall jag svara dig på ditt brev och en översättning från hebreiskan (Exodus 20, 2—6).

Din tillgivne

Aguéli.

Jag har några anteckningar om konst som kanske kunna intressera dig. Jag skall meddela dig dem, så snart jag får papper.

Du får absolut inte visa mitt senaste brev för Mme Huot, det där jag talar om henne. Klipp bort dessa 2—3 rader, och förstör dem *Obs. Obs.*

Kalle mår bra? Inga nyheter från Montparno?

Paris den 12 juni 1894.

Min käre vän.

Jag har redan skickat dig ett brev i dag. Se här ännu ett.

Förhållandet är att jag inte har några skodon. Jag går återigen omkring i strumplästerna, vilket är mycket obehagligt. Jag ber dig låna mig ett par skor *snarast möjligt.* När du ger mig dem skall jag lämna dig två par på en gång för att få dem lagade. Montparno och jag ha ungefär samma nummer.

Jag väntar också på Mallouf eller Pentatheuquen i den hebreiska bibeln, och Errington och Swedenborg. Om du inte vill ha »de himmelska arkana» kan du ge mig »apokalypsen» som finns bland mina böcker, bara en volym, vilken som helst. Jag har skickat tillbaka »la clé de la vie» som jag bara har bläddrat i. Må Kalle alltså ursäkta mig. Men den är en smula torr ty jag sitter inte inne med preliminära kunskaper för att läsa den flytande. Och hans sätt att tänka är ganska främmande för mitt. — Jag har inte nog mod att ge mig in på nya frågor.

— Jag har M:s bok, och det går inte fort med denna lektyr. Jag har inte ännu vant mig vid hans stil. Han förefaller mig intressant och låter ana en personlighet. Jag har sagt att vännen från Les Ternes skall tycka mycket om den. Inte allting, men som helhet taget.

Jag har bett dig att offra en dag för att komma till mig med olika saker, böcker, skodon, »boustifailles». Jag vore mycket nöjd om du ville göra det och så snart som möjligt. Vad matvaror beträffar: torra fikon (från Afrika ordinära) *socker*, chokolad och färska fikon, några stycken, det bör vara rätta årstiden nu. — Och levantinsk tobak.

— Jag är i stor penningförlägenhet. Det går åt skogen med mig om jag inte får något. —

Jag har ställt flera frågor till dig i ett föregående brev. Jag väntar på svaret, efter som det skall ha ett stort inflytande på ordnandet av mina planer.

I det tillstånd som du befinner dig tag ett bedövningsmedel — litterärt — vad som hälst. Ockultism, eller »Bhagava-gdita». Sätt dig och läs Papus »Science occulte», det kommer att intressera dig mycket. Och roar dig, om det låter sig göra. —

Obs Gå till la Plume, en *lördags*kväll på Soleil d'or *med Mr Huot obs.* Jag vill i synnerhet att Montparno går dit.

Och jag ber dig inte glömma detta. Montparno kommer att bli förtjust.

För Montparno:

Det är mycket angenämt att göra ett besök i Belgien för att se museerna, etc. om inte för att sakna Paris. Ty det är bara här som han skall finna den så nödvändiga förståelsen av konstnärens utveckling. Om han har tråkigt i Paris, nåväl, då har han Bretagne eller le Midi, två underbara land, i synnerhet le Midi. Om resan är en smula dyr, så lever man mycket billigare där än här. I le Midi har han — just södern (le midi) och den provençalska kulturen som är *mycket betydande* och som väl går upp mot Flandern och Holland, två gånger om, till och med. Och Florence och den italienska renässansen som ni älska är på två stegs avstånd från Marseille.

I Pont-Aven är en håla för impressionistmålare, där han säkerligen skall trivas

Hjärtliga hälsningar till er alla

Aguéli.

Jag är mycket nyfiken att få veta resultatet av dina uppdrag till Montmartre etc. Jag väntar svaret därpå med mycken otålighet. Säg till Kalle att skriva brevet om du inte har tid. — Inga namn. — Och inga obehärskade uttryck, om jag får be.

Jag ber dig att underrätta mig två dagar på förhand om dagen när du kommer. På snart återseende!!

Mme Huot kommer antagligen och hälsar på mig om fredag. Du kan skicka sakerna med henne. Skorna och det övriga. — Och framförallt är det för att befria mig från saker.

Paris den 26 juni 1894.

Min käre vän!

Jag är förtjust över ditt gårdagsbrev. Jag skall skriva ett långt svar, men inte i dag. — Jag är i alla fall nästan rörd över att se dig också uppskatta skönheten i »l'Animale».

Montparno är i Belgien. Men man är föga intelligent i det landet. Brugge är i alla fall mycket egendomligt. — Jag föredrar den franska medeltiden framför Flanderns och t. o. m. framför Italiens. Den är på en gång mera intim, mera storslagen och mera monumental. Det finns några gamla tyskar också som äro bra vackra. Men det som utmärker den franska konsten från de andra (i Europa), det är att det finns en atmosfär omkring figurerna, som talar, så att säga. — Jag tänker på verkligt franska konstverk. Där finns rymd, miljö, som inte är det minsta suggestiv, medan hos de andra det alltid är en docka, en representativ marionett som utför en ceremoni med vetenskapligt riktiga eller konventionella gester. Man förstår detta genom minnet, genom fysionomin, genom en vetenskap vilken som helst men aldrig genom estetiken. Ty luften, om där finns någon, säger aldrig någonting. Men den sanna poesin (som också är en klar förnimmelse av tingen) den består just i att finna ideerna i luften.

Jag är rasande på dig av flera anledningar. — Först och främst har jag inte skrattat ett dugg åt historien med Errington. Må fan steka er båda två! — Och hur många gånger skall jag behöva fråga dig, om du har varit på Montmartre för att betala min skuld och hos min granne, målaren, om du har fått böcker av honom o. s. v. o. s. v.

Du skall genast skriva till min lärare (genom Bianchini om du inte kan skaffa dig hans adress i Paris), att *min sak är allvarlig* och att han skriver ett intyg att jag har studerat hos honom, att han har varit nöjd med mig etc. etc. och i synnerhet att han skyndar sig. — Montparno skall skriva till C. L. [= Carl Larsson] den »berömde» målaren, så att han intresserar för mig någon inflytelserik figur här. Han känner Coquelin intimt.

Mme Huot kommer till Mazas fredag morgon. Jag ber dig att skicka med henne kaffe, levantinsk tobak (gul, eller apelsinfärgad, ännu bättre) fikon. Ingenting annat. Jag håller mycket på kaffet, ty jag fruktansvärda smärtor i huvudet sedan flera dagar.

Och Strindberg, varför har du inte skickat mig honom? Det är fullkomligt olyckssaligt. En översättning av Strindberg skulle ha skapat mycket sympatier för mig här. Jag har inte haft någonting att översätta, fast jag har bett dig och Bianchi därom för mycket länge sedan. Jag har ännu en fjorton dagar kvar. Jag måste begagna mig av dem. Jag håller på att översätta »Utopier i Verkligheten» (eller Hemsöborna, eller Röda rummet, i sista hand) eller nya skådespel. Det är landskapsskildraren eller impresionisten som intresserar mig, inte tillbedjaren av Nietzsche eller idioten som påstått att kvinnorna äro mannen underlägsna.

Visa min advokat mina brev sur le »rébiffement» (= reinkarnationen?), angående katolicismen och protestantismen, märkt ⊕, och angående deformeringen. Utdrag om fatalismen och lagen angående det absurda.

— Skulle du också kunna skicka en kopia, om du inte vill skicka originalet av brevet angående rökarna (»sur les fumées») och ornamenteringen och deformeringen till honom, som målar Egypten [Emile Bernard], du kan få hans adress av Mme Huot.

Försök äntligen att skaffa mig följande böcker.

Angående den muselmanska teologin. Den kommer att inge mig tankar för mitt försvar. Islam är ett barn av Ismael. Delacroix, Baudelaire (i »Le rêve», »Le voyage», »La tête coupée», etc. etc.) äro utpräglade Ismaëliter.

— eller *Bourgoin:* Théorie de l'ornement arabe

— eller ockulta vetenskaper, inte översikter, utan någonting om ciromancie (Debarrolles) eller om de planetära typerna, astrologisk psykologi (antropologi) etc. etc. men baserade på kabbala och *ingenting från hinduerna.* Jag har en fasa för *arierna.*

Obs! Mycket brådskande: Advokat (genom Mme Huot) min lärare, C. L., Strindberg. — Din tillgivne

Aguéli.

De himmelska arcana i XVI och XXI kapitlen av Genesis. Hos Chamnel finnas mycket intressanta böcker.

Paris den 27 juni 1894.

Min käre vän!

Inga pekunier på marketenteriet. Inte så mycket som 0.25 till ett frimärke för ett brev till Biàncha. Skicka av det, jag ber dig. — Skulle du kunna komma till mig med tobak, brevpapper, *olinjerat*, av det slag som du vanligen använder och som du redan har skickat mig (kaffe, fikon) och läskpapper!! Eftersom jag inte längre har något att skicka tillbaka behöver du inte vänta på budets återkomst. På det viset kommer du inte att förlora mycket tid.

I går fick jag en sändning från Mme Huot. Men jag hade glömt att be om tobak och papper. Jag håller på att få den sorts papper, som du vet. Det går mig på nerverna att skriva på papper med linjer och regelbundna kvadrater. Många hälsningar till Mme Huot. — Skulle du också kunna skicka mig 5 frs. *inte mera*, du eller Mme Huot. Jag vill inte ha mycket pengar här. Vad den irriterar mig, tanken att jag är kapitalist! Det är inte skoj — ingenting är mera allvarsamt menat. — *Jag ber dig att skicka postanvisningen från rue Vaugirard*, fråga Mme Huot angående de ceremonier du har att iakttaga. — Jag känner inte bra till dem själv; man gjorde anmärkningar förra gången.

Din tillgivne

Aguéli.

Bed Mme Huot att hon kommer själv och inte Henri på fredag, ty jag har någonting att säga henne personligen.

Jag ber dig också skriva till min advokat (också genom Mme Huot) att jag gerna ville att han sökte upp mig, snart. Jag har mitt försvar ganska klart nu. *Brådskande. Brådskande.* Jag kan inte skriva av brist på frimärken.

Jag har nyss fått ett litet paket från Mme Huot: strumpor, näsdukar, två böcker. Men de befinna sig ännu i undersökningen. — — Hur löjligt det än kan låta vill jag läsa muselmansk (monoteistisk) teologi och »Kristi efterföljelse» för mitt försvar.

Paris den 6 juli 1894.

Min käre vän!

Jag ber dig mottaga tusen ursäkter över att inte ha svarat dig på flera brev, på sändningar av papper, tobak, pengar, en bok. Behöver jag säga dig hur tacksam jag är?

Jag har inte velat skriva till dig om trista ting. Det är av den anledningen du inte har haft några nyheter från mig. Du gode gud, vad min tillvaro är dyster. Och likväl befinner jag mig bara i början av livet.

Om jag åtminstone ägde en av dessa vackra passioner, äregirigheten eller hatet, törsten efter ära, berömmelse, rikedomar, makt! Nej, ingenting. Bara ödets fruktansvärda piska.

Jag har skrivit till Mme Huot angående litterära bedövningsmedel. Jag skall skriva till dig över samma ämne, om du lovar mig att inte fästa för mycket förtroende därvid, bara intresse (uppmärksamhet). Jag ber dig läsa Morgane av Villiers de l'Isle Adam. Den skall tjäna som utgångspunkt. Det skall bli fortsättning på funderingarna om »deformeringen». Och skall ge en naturlig anknytning till »mysticismen».

Står det bra till med Kalle? Träffar du honom inte mera? Om han ville svara på »deformeringen», skulle jag bli mycket glad.

Mme Huot skall ge honom den hebreiska översättningen som jag har talat med dig om.

Jag har översatt Strbg. Ber dig bära dessa blad till min medarbetare och låta mig få del av hans anmärkningar. Om du kunde förklara för honom svenskan här och där skulle jag vara dig mycket tacksam.

Början till »Samvetskval» har fått passera. Jag blev mycket angenämt överraskad. Många hälsningar till min medarbetare och till hans familj.

Låt mig veta, jag ber dig, när du har fått detta brev! Då vill jag sända fortsättningen. Jag har skickat ett femtiotal sidor, men inte rättade.

Många hälsningar till dig och till Kalle. Mår han bra, le M:à Harthayoga?

Aguéli.

Paris den 14 juli 1894.

Min käre vän!

Ja, nu är jag här i Palais de Justice, La Conciergerie, II^tr. 45.

Eftersom Kalle befinner sig i trångmål, så ber jag dig att låta Olof punga ut med de 50 sekinerna som han hade ställt till mitt förfogande. Av denna summa skall hälften vara till hans resa och resten för Mme Huot.

Ställ om att han kommer överens med min översättare angående översättningarna. Jag räknar mycket på Kalles litterära takt vad den lämpliga framställningen beträffar av vissa känsloanalyser, ty författarens symboler äro grovt tillyxade fastän väl funna, och vad mig beträffar kan jag inte franska tillräckligt bra för att våga röra därvid. — Kalle skall kanske göra detta lika bra som min medarbetare, som säkerligen skall lämna honom en god del av inkomsten. Han skall få min andel om den andre behöver pengar.

Det är mycket länge sedan jag talade om honom med min kamrat. Hon skall säkerligen göra allt vad hon kan för honom. — Men hon är inte rik och hon bispringer de olyckliga med avkastningen av sitt arbete, vilket icke är mycket, eftersom revueerna endast undantagsvis betalar. — Hon skall emellertid göra sitt yttersta. När jag träffar henne skall jag tala med henne ännu en gång.

Säg mig sanningen. Är jag på något sätt, det må vara aldrig så litet skuld till Kalles brist på arbete?

Mitt öde är föga avundsvärt, men jag är inte avundsjuk på din lycka. Händelserna ske därför att de böra ske. — Mina drömmar äro stundom mycket fruktansvärdare än verkligheten. Jag har alltså vana. I själva verket, vem är fri?

Fråga Mme Huot hur du skall bära dig åt att utverka tillstånd att få träffa mig, åtminstone en gång, innan du reser.

Jag ber dig också att skicka mig några francs, om du skulle kunna göra det utan att försaka för mycket. Jag har ingenting sedan flera dagar.

Hur finner du »Axel» och »Morgane»? För min del föredrar jag »Morgane», då jag inte betraktar den förstnämnda som annat än ett utkast. Jag har talat därom med min kamrat, en hel liten brochure. — Du behöver inte köpa denna litteratur som är mycket dyr. Min kamrat eller hennes son skola låna mig den, om du ber därom.

Många hälsningar

Aguéli.

Paris den 18 juli 1894.

Min käre vän!

Först och främst framför jag mina ursäkter till dig. Jag har besvärat dig med penningaffären och jag har skickat dig ett ofrankerat brev. Jag hade pengar på marketenteriet, sedan flera dagar, som Mme Huot hade skickat mig, men jag hade inte reda därpå, ty det var först i förgår som jag fick det brev som hörde till postanvisningen. Jag ber uppriktigt om förlåtelse.

Jag kan inte skriva härifrån till min mor på svenska. Jag skall skriva till henne på franska och skicka brevet till Mme Huot, så att hon översätter det och låter det gå vidare till min mor. Jag har redan skrivit till Mme Huot och bett henne underrätta min mor att jag är anklagad och att jag säkerligen kommer att bli dömd. Jag har också bett henne förklara för min mor arten av mitt brott.

Ah, du är lycklig du i din skog. Så mycket bättre, roa dig. Tänk eller dröm, vilket är mera värt, och arbeta! Går den bra — din målning?

Jag är mycket nedslagen, jag får inte längre träffa Mme Huot, man har dragit in tillståndet. Man är bättre här än i Mazas, men jag föredrar att bebo en svart cell och se henne tid efter annan, bara som i Mazas mot att bebo det rikaste palats utan att se henne. Jag har aldrig trott mig mäktig en tillgivenhet så cerebral — vilket förfärligt ord — cerebral är redan alltför realistiskt.

— Hennes man har skrivit ett alldeles förtjusande brev till mig. Det är mycket intelligent av honom att på detta sätt förstå min tillgivenhet för henne. Jag väntade mig inte alls så mycken förståelse i dessa frågor som ligga fjärran från en man. Männen äro aldrig i stånd att förstå vissa ting. Männen tro sig tänka med hjärnan men det är inte sannt. De tänka med minnet och papper. Det är därför de aldrig lyckas åstadkomma annat än dumheter.

»L'animale» har en ofantlig räckvidd. Den är ett bevis att kvinnans hud är ett intellektuellt verktyg mycket subtilare och fulländat än mannens minne och kärleksinstrument. En sak som är känd sedan mycket länge — men när skall den erkännas öppet?

Jag säger inte att kvinnans hud är tankens mest fulländade verktyg. Jag säger bara ovanstående. Jag säger att kvinnans hjärna — när den finns — är ännu mer fulländad.

Och jag vågar inte förutsätta att en manlig hjärna skulle vara ännu mer fulländad än den kvinnliga hjärnan. Var äro de, de män som tänka genom »strålen». Har du någonsin påträffat någon? Inte jag — aldrig har jag sett något dylikt! Låt oss då nöja oss med de tankar som födas av kvinnans hud, som det mest fulländade, för närvarande, vad intelligens beträffar, än så länge.

Jag tror inte att du har uppfattat »Morgane» riktigt. Åtminstone förstår du den på helt annat sätt än jag. För det första ser jag ingen likhet i den med Almquist. Men jag måste erkänna att jag känner den sistnämnde bara helt obetydligt. Almquist har aldrig gjort annat än litteratur. Han berättar historer, märkvärdiga, jag medger det, han fablar, han talar litteratur, moral, filosofi, men inte konst. Morgane är teater, d. v. s. en monumental värld, figurerna äro varelser frambragta av scenens luft. De tala, de handla som hypnotiserade av en osynlig värld som fyller hela atmosfären. De äro ödes marionetter. De äro intet annat än tillfälligheter som hela den övriga teatermekanismen. De äro, liksom möblerna, toaletterna, etc. etc. bara accessoirer, som suggerera genom ordet, ställningarna, konflikterna, liksom de andra accessoirerna genom färg och form. Hur du lagt märke till hur Morganes toalett beskriver henne helt och hållet? Hennes ord och handlingar bekräfta blott det intryck man får vid första ögonkastet. Hela detta skådespel är ingenting annat än tavlor som följa efter varandra och flätas samman. — Det finns bara en själ i hela pjäsen. Det är bara en som talar, den osynlige. Han talar lika mycket, lika mycket genom en silverknapp på ett mörkt stoff, genom denna historia om den svarta marmorstatyn — som är nyckeln till det hela — som genom skådespelarnas recitationer.

— Vad som tjusar mig i Morgane, det är att man s. a. s. talar med sammanbitna tänder. De är nästan rädda att tala på scenen, man bör tala så litet som möjligt, d. v. s. allting bör tala, allting bör komma en att tänka, utom munnarna. Tankarna äro bara etiketter på en målning som annonsera — vad? Man skulle gott kunna reda sig dem förutan, inte sannt? — Jag finner att det är ett verkligt kraftprov, att han (författaren) kan låta den falska trollpackan tala — i akten med det kungliga hovet — en hel sida utan att hålla någon föreläsning. Man får vara Villiers de l'Isle-Adam tacksam att våga en dylik sak.

Låt oss sammanfatta! Jag älskar Morgane först och sist efter det är konst, och ren konst. Och det är konstnärlig teater som knappast existerar i vårt århundrade. Ibsen! Det är inte teater. Det är moral, psykologi, människans eller samhällets, och kritik, ganska konstnärligt illustrerad, och ingenting mer. Det är konst, eftersom »tanken» är överförd genom en rörelse och inte genom en syllogism, eftersom detta är »levande tankar» (levandegjorda, korsade). Alla dessa gestalter forma inte mer än en, författarens.

Jag har talat så mycket med dig om överensstämmelsen; samhörigheten mellan rymd och själstillstånd. Här är rymden scenen, och föremålen i rymden, *däri inbegripet människorna*, äro accessoirer, möbler, dekoration, toiletter, episoder, historier, konflikter, människor, folkmassor, åtbörder etc. etc., ty föremål och accessoirer få sina former av rymden, av atmosfärens strålglans.

Jag älskar Morgane, därför att det är en fulländad rymd, med en atmosfär laddad av ödet, det oundvikliga absurda som med sitt insegel märker allt, alltifrån Morgane själv, ända till de minsta detaljerna. Den tunga luften »som pressar som ett lock» på människorna, vilkas liv vila på en bas, märkt med förbannelsens tecken, pressar på varelser av ett saturniskt släkte som äro dömda här nere till ofruktbara smärtor, pressar på dem som kämpa genom lidandet. Tolstoys »passiva motstånd».

Men nu har mitt brev redan blivit alltför långt. För att sluta vill jag säga, att jag för min del inte har sett någonting vackrare som fatalism än Morgane, ingen mera fulländad som teater. Vi kommer tillbaka därtill.

Mår Kalle bra? Har du kunnat förmå Olof att punga ut med pengarna? Olyckligtvis får jag inte längre träffa Mme Huot, som jag redan har sagt dig, men eftersom jag redan har talat med henne om honom, kan han mycket väl tala med henne direkt. Säg Kalle att han sätter sig i förbindelse med min advokat, M? Bouguereau, 75 Rue Notre Dame-des-champs 75. Han kan ge honom upplysningar om mig etc. etc. etc.

— Min fråga: »Är jag på något sätt . . .» betyder: »Om det är på grund av mig, därför att han har känt mig som han blivit avskedad.» Jag misstänker att umgänget med mig har tagits till förevändning att avskeda honom. Jag har talat med Mme Huot angående min mor.

Din tillgivne

Aguéli
artiste-Peintre
à la Conciergerie 2ne étage N:o 45.

När jag tänker rätt efter är det inte lönt att skicka mig några böcker. — Jag har fått pengarna som min mor talar om.

Har du fått en översättning från hebreiskan, några sidor. Hur finner du det? Det är något att tänka mycket noga över.

Paris den 25 juli 1894.

Min käre vän!

Jag skriver ännu en gång till dig, för att besvära dig med att skicka mig några saker.

Först och främst en bibel, på franska — ty jag har inte någon. Jag har den på hebreiska, ett språk som jag känner till blott alltför ofullständigt. Jag kan inte ännu läsa det flytande, utan lexikon. — Det finns biblar för 1 fr.

Jag får också be dig skicka mig »La vrai réligion chrétienne», andra delen. Jag har *strängt* behov av den, liksom av en koran — likaledes på franska. — Du finner den sistnämnda vid Odéon — till ett pris av 2.75 — eller hos Chalamel, eller i vilken bokhandel som helst. Med hjälp av Mme Huot eller Mr Henry kunna vi få den till nedsatt pris, efter som de syssla med litteratur och känna till förläggare.

Se där böcker för ögonblicket. Men när jag flyttas till ett annat fängelse, sedan jag har blivit dömd — så får jag inte mera rätt att ha några böcker, i synnerhet franska. Kanske på främmande språk. Jag ber dig alltså att om en fjorton dagar skaffa mig Den sanna kristendomen *på engelska*. Kalle skall ordna den saken och denna bok är inte dyr på engelska, 3 frs eller något dylikt.

Det finns också en annan bok, också på engelska, *Matter*(?) The keys of Salomon. Den finns på Bibliothèque Nationale, lätt att finna i katalogen. Det är en ganska känd avhandling i filosofi. Kalle skall söka reda på den på biblioteket och skall ge dig fullständiga anvisningar. Med hjälp av vännerna Huot kan vi få dem billigare, antar jag.

Dessa två böcker och bibeln skola utgöra min läsning under några års fångenskap.

Jag ber dig skriva till kamraterna i Stockholm att jag är anklagad inför domstolarna, *och att jag kommer att bli dömd.*

Jag har förlorat boken om den muselmanska religionen. Den finns hos Mme Huot.

Jag ber dig att sätta Kalle i förbindelse med min advokat, *så snart som möjligt;* du skall skriva till honom med omgående; och ge honom adressen till den sistnämnde.

Inga nyheter varken från Camille eller hennes väninna?

Sorgsen, nedstämd i högsta grad kan jag inte skriva längre i dag.

Din tillgivne

Aguéli.

A la Conciergerie. Quai de l'Horloge. 3me 45, 3me 45.

Låt mig veta om du har betalat hela min skuld på kaféet eller bara en del. Och hur du har blivit mottagen. *Jag väntar svar härpå.*

Ett enda av Aguélis brev från fängelset till Mme Huot finnes mig veterligen bevarat, men det förefaller mig som om det uppvägde en hel korrespondens.

Paris den 5 juni 1894.

Chère Madame!

Söndag: kaffe, chokolad, tobak, bröd, skinka, apelsin, jordgubbar. Mycket, mycket tacksam. Men varför skriver ni aldrig mera? Jag var så lycklig att få era brev. Men, ack, det är längesedan dess! Det är kanske att fordra mycket, men bara några ord av er skulle göra mig så lycklig. Det är inte för att förströ mig som jag önskar att ni skriver till mig, jag vet inte ännu av vad bevekelsegrund; jag har alltid en bevekelsegrund för det som jag vill och det som jag gör. Man jag känner den aldrig förrän en kort tid efter det handlingen är gjord eller längtan formulerad. När jag handlar eller längtar vet jag alltid mycket klart att det inte är av den eller den bevekelsegrunden; men den verkliga bevekelsegrunden kommer alltid till tals i mitt samvete, ehuru någon tid efter och helt naturligt, utan ansträngning, oftast ofrivilligt. Alltså, ni skall längre fram få veta skälet, varför edra brev bereda mig så stort nöje. Ni skall få veta det, när jag själv kommer till insikt därom, om nu överhuvud detta har något intresse för er, hur obetydligt det än må vara.

Ingenting nytt. Ingen maître Bouguereau. Vågar jag inte hoppas att snart få se er och med mindre komplikationer?

Jag erinrar mig att ni hos mig har iakttagit ett mycket skyggt vagabondbarn längtande efter ett hörn av världen, som han inte känner riktigt till men dit han ständigt följer den slingrande stigen, viss att nå fram en vacker dag. När han möter folk döljer han sig så gott han kan bakom sina tre äldre bröder, av vilka en är målare, mycket nonchalant och en smula tokig, efter vad man säger; och den andre en mycket kylig herre som tänker på mysteriösa ting med användande av geometriska figurer, och den tredje som en kristen aldrig möter utan att göra korstecknet, och som alla hata, en slags olycksfågel för vilken kärleken till det sjukliga och i synnerhet till det oroande är dagligt bröd — det är det barn som skriver till er denna gång, i det han kysser er.

Aguéli.

Jag äger inte något annat papper — mina ursäkter! Haussen skall skicka mig. Jag har läst »Rachilde» om och om igen flera gånger. Behöver jag säga er, att jag är förtjust. Den har kommit mig att förstå många saker i mitt inre, denna bok.

Olof Sager-Nelson. Porträtt av Mme Marie Huot.

Den 7 augusti börjar inför la cour d'assises de la Seine den med oerhörd spänning motsedda »procès des trente». Den anklagelseakt, med vars uppläsande rättegången tar sin början, lyder:

De anklagade tillhöra en sekt som mellan alla sina anhängare etablerar band av kamratskap, som till ändamål har förintandet av varje samhälle och som medel har stöld, plundring, mordbrand och mord. I denna sekt bidrar var och en till målet efter sitt temperament och sina anlag, den ene genom att begå brottet, den andre genom att förleda till att begå det genom uppmaning och bistånd: den brottslige finner både det ena och det

andra hos kamrater som i sina vanliga förbindelser sinsemellan bilda grupper, som handla under inflytande av en gemensam inspiration. Dessa grupper bilda propagandacentraler, tillflyktsorter för utländska kamrater, stödjepunkter för en individ, lämpad eller besluten för brottet. Föredrag, predikningar, publikationer, materiella medel till handling, denna individ finner i dem retningsmedel och de resurser som skola sätta honom i stånd att genom ett individuellt brott realisera det mål till vilket den gemensamma ansträngningen syftar.

De anklagade presenteras med några karakteristiska ord i de olika tidningarna, Vi få veta att Chatel har långt svart hår och spetsigt skägg. Om Aguéli heter det i samma tidning, L'Eclair, att han har ett stilla sätt och mild röst. Journal des Débats skriver, att han har den fina och ironiska fysionomien hos en estet, som också skulle kunna vara en skämtare, »un fumiste».

Motsatsen mellan de anarkistiska agitatorernas drivna vältalighet och Ivan Aguélis ännu på denna tid bristfälliga franska måste ha varit slående. Enligt Fénéons åsikt drog Aguéli fördel just av sin svårighet att uttrycka sig på det främmande språket. »När förhörsdomaren ställde frågor till honom», skriver Fénéon, »föreföll han inte förstå dem eller ens uppfatta att de riktades till honom. Taktik, humor eller nonchalans? Hur som helst tycks denna taktik ha tilltalat jurymedlemmarna. Er landsman föreföll dem utan tvivel som en ung ädling, en musernas älskling, vilsefaren i främmande land och förföljd av illasinnade magistratspersoner. Då anklagelsepunkterna för övrigt voro mycket svävande, hade försvarsadvokaten ett lätt värv.»

Det skulle ha varit lockande att närmare följa rättsförhandlingarna. Ej minst förhöret med Félix Fénéon är i hög grad underhållande tack vare den anklagades slagfärdighet och bitande ironi. Men vi få nöja oss med att konstatera, att juryns utslag den sjunde dagen efter två och en halv timmes överläggning löd på frikännande av tjugutvå av de anklagade, däribland Aguéli, Chatel och Fénéon, för anslutning till ett förbund av missdådare. Utslaget fälldes enligt vad Fénéon uppger, med sju röster mot fem. En motsatt utgång hade kunnat resultera i en dom till tjugo års straffarbete. Ivan Aguélis oro angående processens utgång hade tydligen inte varit oberättigad.

Den frikännande domen den 12 augusti hälsas med glädje och tidningarna intervjua med intresse de till samhället återkomna fångarna.

Vi få veta att Mme Marie Huot firar Aguélis och Chatels frigivande med en festmåltid i sin bostad för sina skyddslingar — redan i trappan mötes reportern av ljudet av glada skrattsalvor. Ryktet har alltså talat falskt, när det vetat berätta att den svenske målaren utvisats.

Inför tidningsmannens frågor blir den glädjedruckne Chatel vältalig i sin skildring av fängelselivets fasor. Han klagar över bristen på värdig lektyr över vaktpersonalens råhet och, ej minst, födans mindervärdighet.

»De materiella försakelserna voro mycket betydande och Aguéli och jag, som ha en ganska dålig hälsa, kunde inte röra vid den oformliga degklimp som man kastade till oss — man gav oss den inte, man kastade den — i en matskål. Lyckligtvis har jag utifrån fått mottaga dagliga subsidier och jag vill understryka Mme Marie Huots och min kamrat från Quartier Latin, poeten Stuart Mériels, på en gång tappra och frikostiga uppträdande; de övervakade min föda och buro till mig tusen läckerheter, trots deras vänners varningar. Det var i själva verket att visa prov på mod att intressera sig för oss på detta sätt — och Mme Huot är sedan två månader följd steg för steg, t. o. m. på torget om morgnarna, av två poliser.

I motsats mot sin vän Chatel är Aguéli mycket lugn.

»Vad mig beträffar», säger den blonde unge mannen med verklig svårighet att uttrycka sig, »har jag först alldeles nyss blivit lössläppt. Man kvarhöll mig ända tills i morgse, emedan jag var svensk och det fanns extra formaliteter. Också är jag ännu helt omskakad, min kraft och min känsla av tingen återvända helt långsamt.»

Om några dagar är det hans avsikt att företaga den resa till Egypten, som blev förhindrad genom arresteringen.

Men båda ena sig i uttrycket:

»Det gör detsamma! Vi ha åtminstone upplevat nya och sällsamma sensationer.»

När vi ta avsked sköter Mme Marie Huot med varmt intresse om sina två skyddslingar:

»Chatel, ert kaffe är kallt! Chatel, tag socker! Min vän, akta mina kattor!»

Och den grymma dynamitarden smeker delikat de superba kattorna som äro Mme Marie Huots berömmelse.

En dag i slutet av augusti kallades Ivan Aguéli upp på svenska legationen, där greve Herman Wrangel till honom överlämnade ett brev från hans moder och ett mindre penningbelopp som insänts till legationen av personer i Sala, som intresserade sig för den unge konstnären. Aguéli uppgav för Wrangel, att det var hans avsikt att inom den närmaste framtiden avresa till Egypten. Hans dröm om Österlandet skulle bliva verklighet.

Hans vän Charles Grolleau gav poetisk form åt hans känslor i en dikt som han gav titeln *N'importe où!* och som vi återfinna i diktsamlingen *Reliquiæ*.

Fången

A Ivan Aguéli.

Au sifflement des trains, au roulis des steamers,
Dans l'effroi des tunnels et l'horreur des rafales,
Pour fuir nos passions, ces stupides Omphales,
Au milieu des chansons, des rires, des clameurs,

Il faudrait s'en aller, là-bas, vers le soleil!
Aux pays inconnus que le rêve illusoire
Dore d'une éclatante et mensongère gloire,
Chercher un paysage à notre âme pareil.

Et là, dans la lumière et dans l'enchantement,
Se griser de l'oubli qui berce lentement,
— Lovés sur des coussins tout fleuris d'arabesques —

Et sentir l'âme en nous et ses amours défunts,
Au nostalgique appel des musiques mauresques,
Se diluer dans l'air comme de vieux parfums.

Ivan Aguéli stod färdig att följa sin väns maning, att slita sig ur Omfales omfamning, att fly undan passionerna, att fjärran i det okända landet, fången av solen och förtrollningen, låta rusa sig av glömskan i sökandet att finna ett landskap som speglade hans egen själ.

VII.

UNDER AFRIKAS HIMMEL.

DET TORDE inte vara så lätt att analysera vad det innerst var som oemotståndligt drog Ivan Aguéli till Orienten: mystik och sensualism, desillusion och skaparhunger, livsleda och livslust, känslan av den europeiska kulturens bankrutt och begäret att söka till Österlandets alltjämt friskt porlande källflöden.

Allt detta var väl honom själv inte helt klart från början, mycket av det låg latent i hans inre. Men inför denna nya, underbara natur, i den fördjupade bekantskapen med denna kultur, skulle dessa nya värden så småningom, i sin slutliga förklaring först många år senare, gå upp för honom.

Vinjettbild: *Ivan Aguéli i Kairo.* Efter fotografi.

När Aguéli den 8 september 1894 bröt upp från Paris och styrde kosan mot det obekanta landet på andra sidan Medelhavet, visste han att han där skulle finna en gammal vän, Emile Bernard, sedan ett år tillbaka bosatt i Kairo.

Bernard hade 1893 tack vare en mecenat blivit satt i tillfälle att företaga en resa till Italien, ursprungligen avsedd att räcka en månad. Över Florens, Rom och Pisa hade han fortsatt färden till Konstantinopel. Orienten hade trätt för honom. »Jag hade ingen svårighet att förstå detta land. Jag trodde att jag befann mig i mitt fädernesland och jag förvånade mig över att ha blivit född i en stad i norden bland industrimän och börsspekulanter. Orienten har kommit mig att älska antiken, den plastiska skönheten, platonismen, de försvunna civilisationerna. Orienten har förblivit den klassiska marken.»

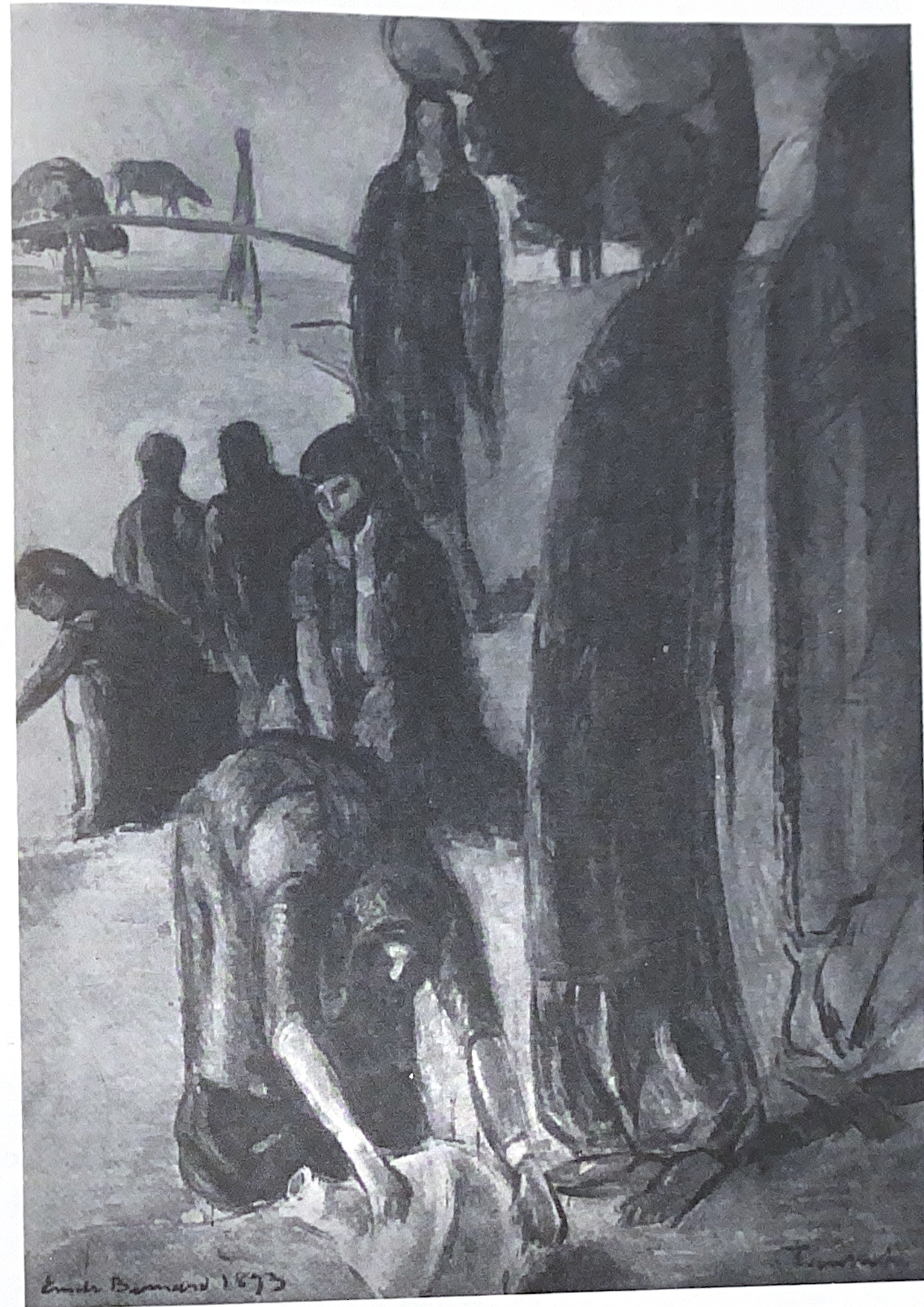
Dessa nya intryck blevo utgångspunkten för en genomgripande förvandling i Emile Bernards konst. Symbolismen förlorade för honom sin betydelse. »Endast genom skönheten, som är något absolut», har han försäkrat, »uppnår konsten mera direkt den avgörande harmonin; orden, föremålen, symbolerna äro ingenting annat än filosofiska bisaker som han intet har att skaffa med, eftersom han inte har något annat mål än Skönheten.»

Men det var ej blott den klassiska skönheten utan även Orienten som hade fångat Emile Bernard, och så drogs han oemotståndligt till ett land, där bland de stolta minnesmärkena av en gången tids kultur det levande livet rörde sig i fantasifull brokighet.

Bernard slog sig ned i Kairo för en lång följd av år och utvecklade här nere en omfattande konstnärlig verksamhet. En del av vad han härunder skapat har förintats — detta gäller i första hand den dekorering, bestående av fyra fresker, som han 1893 utförde i Collège St. Louis i Tantah. Bland det bevarade märkas två stora fresker i franciskankyrkan i Mousky i Kairo, som skildra den heliga familjens ankomst till Egypten och avfärd därifrån, och i samma kapell två målade glasfönster.

Men vid sidan av dessa kyrkliga målningar, av vilka jag ej känner några avbildningar, utförde Bernard en serie stora kompositioner med ämnen ur livet, sådant han såg det utspelas på Kairos gator och vid Nilens stränder.

I ett brev hem skriver konstnären om dessa målningar: »Andra skriva böcker om sina resor — jag för min del vill i en serie av dukar måla livet här. Först skall det bli tre mycket stora, som skildra Orientens förnämsta karaktärsdrag: männens dagsverke, kvinnornas arbete (att hämta vatten från floden), prostitutionen; vidare skola andra handla om bru-

Emile Bernard. Kvinnor hämtande vatten. Oljemålning 1893.

Emile Bernard. Brödförsäljerskor i Kairo. Oljemålning 1895.

ken, festerna, betecknande tilldragelser ur det offentliga och privata livet.»

Resultatet av detta program blev mer än ett trettiotal dukar, de flesta av betydande mått. Jag återger här två av dem: »Kvinnor hämtande vatten» från 1893 och »Brödförsäljerskor», signerad 1895. Man ser i dem en tydlig utveckling från en lätt skisserande stil i den äldre målningen till en sträng stilisering i den senare.

Att vännen Bernard fanns i Kairo, där han gift sig och var väl inne i alla förhållanden, var något som Aguéli säkerligen räknat med, när han gjorde upp planerna för sin resa till Egypten. Men den unge svensken upptäckte snart att hans f. d. lärare ej längre var densamme som tre år tidigare. Utvecklingen hade fört dem i sär både i konstfrågor och livsåskådning.

Bernard hade gift sig i Kairo och i det närmaste skurit av förbindelserna med hemlandet. *Le procès des trente*, som hållit hela Frankrike i spänning, hade intresserat honom så litet, att han inte ens visste att hans vän Aguéli figurerade bland de anklagade. Det är betecknande för denne på en gång expansiva och hemlighetsfulla natur, att han vid sitt sammanträffande med Bernard ej med ett ord antydde, vad han hade gått igenom de förflutna månaderna.

Studiebuvud.
Tillhör konstnären David Wallin, Stockholm.

Det första meddelandet om Aguélis ankomst till Egypten efter sex dagars resa lämnar ett telegram till modern, daterat Alexandria den 13 september 1894. Det första brevet är ställt till von Hausen, och under den följande tiden kunna vi i meddelandena till dessa båda följa den unge konstnärens upptäcktsfärder och öden i det nya landet.

Alexandria 15 sept. 1894.

B. B.

Tredje dagen i Alexandria. I själva verket i annan världsdel. Men kännande symptomerna av klimatsjukan, oundviklig, uppskjuter beskrivning av stad och land och folkliv till en annan gång. Jag väntade mig ingenting överstyvt. Jag är för den skull ingalunda bedragen i mina förväntningar, tvärtom.

Jag har ingenting sett så brokigt och så genom-pittoreskt. Egypten är som jag hade

föreställt mig Indien som brokighet. Man går klädd i långa snobbiga kostymer, svart, vitt, gult, rött, blått och i synnerhet svart, som gör präktiga effekter. Man går barfota och kvinnor och barn för det mesta i så gott som bara skjortan.

Jag skulle vara i sjunde himlen om jag inte tyckte om något annat än pittoreskt. Jag skall bo på landet hos en bonde, så vilt som möjligt, långt från staden. I »rummet» som liknar på ett hår när en jordkula med en brits av vass o. två små gluggar. Folket ser vådligt vänliga ut, kor, kattor, flickungar, getter, hundar det vackraste jag hittills sett i den vägen. Jag har aldrig i hela mitt liv kunnat föreställa mig att kor kunna vara av en utsökt elegans. Men det är otroligt vad dom är vackra. Å så förb. vackra åsnor sedan. Inte ett spår till liknelse mellan dem och våra borickor och fänad.

Men är allihop fanatiska muselmän, men jag får lov att hålla mig i skinnet åtminstone. Tills jag kan språket. Dom tycker jag ser märkvärdigt fredlig ut. »L'air bien doux», som roade min översättande vän —. Tänk om dom visste att jag varit häktad för »association aux malfaiteurs», då skulle dom skratta.

I går fick jag den hyddan, reser dit ut i kväll. 2 timmars marche.

Värmen är ingenting. Tycker att det varit fullt [ut så hett och] mycket hetare i Paris. Men det är fuktigheten om kvällarne som är obehaglig, d. v. s. förb. farlig. Och jag kommer att bo ett halvt stenkast från Nilstranden.

Du vet, brodern till vår vän syriern finns inte att finna. På hotellet, där han skulle bo, vet man ej ens hans namn. Begär förklaring av honom i Paris.

Caire. Jag kan ej resa genast, ty jag har ej Bernards adresse.

1) Får jag bedja dig hava godheten sända mig *med omgående* i brev, mitt pass, som jag glömt hos Marie.

2) Skaffa mig på legationen ett intyg att jag är beskyddad av min regering, d. v. s. förnya mitt pass eller ett par ord från legationen, Wrangel. *Detta vore mig på det högsta nyttigt.* Här ger dom f—n i brott mot allmän rätt och endast politiska brottslingar äro förföljda. Det är som jag säger.

3) Var god köp mig ett målarparasol för 8 frs, mitt emot Maries hus, och en målarstol, finns visst här. På posten kostar det 1,50 porto. Jag har sjujäkla behov av det där.

4) Att skicka alla mina saker kostar 6,50 i frakt. Sänder du med »Messageries Maritimes» (vilket är det bästa), sänd mig då en massa spännramar på samma gång, ty sådant står ej att få i det här landet. Jag skulle få betala dem 2 à 3 frs stycket.

Det hindrar inte att allt är förb. billigt här. Men man blir så svinaktigt klådd, innan man känner myntet, som är en intrasslad historia, och språket.

Hälsa Huots så mycket. Jag kan inte skriva på några dagar, så förb. ruggig. Med nästa post, brev till Mme Huot.

En post i veckan. Skriv och Huot, Mme också.

Sänd grejorna, om du kan med första.

Ivan.

Hälsa kamraterna och lilla flickan med och hennes syster. Hur står det till med henne?

Alexandria (Egypten) 21 sept. 1894.

Kära Mamma,

Jag förmodar Mme Huot har skrifvit o. talat om varför jag rest till Egypten o. ej hem. Jag kunde ej stanna längre i Frankrike. Italien har jag en viss motvilja för. Spanien vågar jag ej besöka. O. resa hem, eller till England, eller Tyskland, eller norr

ut, skulle ha blifvit min säkra död. Jag är alvarsamt lungsigtig, o. endast några års vistelse i Afrika kan rädda mig. Se där sanningen. Då reste jag utan vidare, ty det går båt hvarje 14 dag endast. D. v. s. det är postbåt hvarje vecka, men det är nästan dubbelt så dyrt.

Resan hit från Paris tar 6 dagar, däraf 5 till sjös, i Medelhafvet. Jag förmodar brefven taga 10 dagar för att komma fram. Min adresse är helt enkelt: Mr Ivan Aguéli, poste restante, *Alexandrie* (Egypte).

Jag är ganska nöjd o. belåten öfver att vara här. Jag trifves godt. Värmen är ej alls svår. Mellan 28—32 grader C. i *skuggan*, alla dagar. Men luften är ren o. frisk o. värmen är *aldrig* tryckande o. kväfvande, som hemma i Paris. Så konstigt det än låter, men sommarvärmen hemma är svårare att uthärda fastän bara ett 20-tal grader *i skuggan*, ty den är söfvande, hvilket här icke är fallet. O. likafullt så ha' vi här 40- à 45 gr. C. i solen.

Men jag är likafullt klimatsjuk här, en smula, ej i följd af värmen, men af fuktigheten. Man svettas mycket här, o. daggen, på nätterna, är otroligt stark. Likafullt är klimatet helsosamt. Inga febrar eller smittosamma sjukdomar, o. aldrig kolera, som emellertid går regelbundet alla år i Indien, som har ungefär samma klimat som här.

Jag bär mina tjocka kläder, som i Frankrike, i synnerhet af det skäl att jag ej har några andra. Resan tog så mycket pängar att jag ej vågar köpa mig kläder, hvilket i alla fall är af nöden.

Egypten är ofantligt billigt om man känner till förhållandena o. kan arabiska, o. handlar med araberna, o. förstår sig på dem. Annars är landet kolossalt dyrt. Här är köpslåendets o. prutningens förlofvade land. O. den som kommer från Frankrike, med dess hederlighet, o. lugn, o. där allt har sitt bestämda pris, o. där man blir visad på dörren af köpmännen, om man vill pruta — d. v. s. där priset på en vara är beroende på varans värde o. ej på köparens okunnighet — då är man aldeles bortkommen här. De första dagarva voro rent af kitsliga, men nu är jag redan lite vän med arabiskan o. har inga vidare peppringar att frukta.

Jag har för öfvrigt numera flere goda bekanta, som vårda sig om mig, allesammans infödingar. Ett par syrier (från Palästina), o. deras mor, som erbjudit mig vara som barn i huset — jag skrifver detta bref hos dem nu — en annan syrier från Libanon, bror till en af mina bästa vänner i Paris, en ung fransman, men född o. uppfostrad i Egypten, dessa kristna, i synnerhet de två syriska bröderna, de två andra, den ene syriern, modern filosofi, den andre, fransmannen, katolik. — o. så en ung mycket sympatisk arabisk poet, musulman; olyckligtvis talar han ytterst litet franska o. jag ytterst litet arabiska, men jag gör stora framsteg.

Jag bor på landet, $1^1/_4$ mil fr. Alexandria, vid en af Nilens mynningar. I en arabisk bondby, där dom lefver än idag troligen på samma sätt som på Faraos tid. Det är låga fyrkantiga jordkojor med platta tak. Man sofver på taket. De äro allesammans muhammedaner, men jag gör allt hvad jag kan för att följa deras seder. De äro för öfrigt föga fanatiska, rätt hyggliga o. vänliga. Jag betalar c. 40 frs, hvilket är mycket men det är att märka att jag hindrar dem, som främling, kännande föga språket, af andra seder o. religion, o. för öfrigt så finns det inte något värdshus o. s. v. o. s. v. o. trifs jag där. Men det är så förbaskat med loppor o. mygg. Nätterna äro härliga, månsken o. stjärnklart som vi aldrig ha en aning om hemma, o. stora vida fältet, o. palmer o. bananer o. fikonträd o. Nilen, o. nästan hvarje natt är det s. k. fantazia, d. v. s. sång o. orkester, arabisk musik, underbart vacker, i synnerhet i denna omgifning. Om jag hade en kam-

mare för mig själf o. en säng utan ohyra, så hade jag ingenting vidare att önska. Emellertid reser jag snart till Caire, hufvudstaden, där det är ännu billigare att lefva, o. där det är än mer arabiskt. Här är hälften europeiskt, hälften arabiskt.

Jag har varit i ett par familjer. Den österländska gästfriheten hålles ännu i helg.

Om jag nu kan få arbeta i lugn o. 10 ett halft år här i Egypten, kan jag anse min framtid betryggad. Kan du skaffa mig 200 kr. till så är allt bra. Det brådskar ej, ty jag har ännu lifsmedel för en 2 månader oaktadt alla utgifter o. oaktadt de första dagarna här som voro hutlöst dyra.

Djuren här äro märkvärdigt vackra kattor, hundar, åsnor, får, getter, kor, bufflar, hästar, barnungar, allt som hör till djurlifvet är det första i sitt slag. Jag skall måla mycket djur, i synnerhet kattor, som jag afgudar.

Tillgifne sonen

Ivan Aguéli.

Brev till Werner von Hausen.

Alexandria söndag 22 sept. 1894.

Kära bror.

Våra brev ta en vecka tror jag; du har då ej kunnat skriva. — Ber dig vara så innerligt vänlig och köpa mig ett »solparasol» för målare, hos färghandlarn mitt emot Mme Huot, så kostar det bara 7 frs. Ty här är det för djävligt med reflexer från alla håll på duken. Kan du likaledes sända mig lite färg, vitt, bleu de chine, et d'outremer, et ocre jaune, men mycke vitt så vore du vänlig. Passeporten och ett brev från legationen — till vittnesbörd om att jag är beskyddad av min styrelse. Ett postpaket kostar nog ej mer än 1,50.

Här är så förbaskat pittoreskt, så det är otroligt. Skriv och tala om det för Montparno, ty här är hans paradis. Och här skulle han nog kunna få sälja tillräckligt för att leva. Numera får jag ett gott mål mat i Alexandria för 25 cms och för 75 cts. äter man cucu på snygg restaurant. Men jag orkar ej tala om allt i dag, arabisk dans och orkestre och en afton i egyptiskt familjeliv med musik och palmer och fikonträd, och bananer, och Nilen och trollnätter och kvinnfolken, oj, om jag inte vore kär, så skulle jag vara förlorad för varje flickunge jag möter, kan du tänka dig, bruna och vita och svarta skönheter med nakna ben och i bara linnet, men detta i granna färger och förb. plastiskt, ou, ou, ou ou . . . Jag får inte så sällan vackra ögon.

Arabkvarteren, jag är hemma hos mig där. Trånga, mörka gator med ett vimmel plastiska dräkter och snobbiga färger. Man sover på gatan och de lättsinniga flickorna exponerar sina behag utanför sin dörr, c'est du genre, tu sais.

Bed Kalle och Montparno skriva.

Marie, säg henne 25 från mig. Hälsa henne så mycket.

Reser snart till Caire, träffat Chirine, äntligen. Mera nästa gång, om bondlandet och araberna och det pittoreska. Väntar brev från vännerna, men i synnerhet från dig och från Marie, tillgivne vännen

Ivan.

adresse. Poste Restante, Alexandria.

Kära Mamma.

I Cairo, Egyptens hufvudstad sedan några dagar. Klimatsjuk, kroppen full med blåsor o. utmattning, men det är alltsammans de vanliga symtomerna o. om en månad så är allt i sitt vanliga skick. Det är således ingenting att tala om. Här är det mycket mera afrikanskt än i Alexandria, kolosalt varmt, 30—40 grader, o. aldrig ett moln, luften ständigt blå, hög, klar, men ofta vindar o. blåst. Den varma årstiden är emellertid slut.

Jag bor i ett af de äldsta kvarteren af staden. Det är kristet, men icke europeiskt. Kopter, armenier, syrier o. s. v. o. s. v. men i nästa gathörn äro vi midt ibland Muhamedanerna. Detta kvarter är min älsklingsplats, med sitt otroligt brokiga folklif, o. människor af alla färger, från ebenholz-svart till bländande hvitt, med ljusgult hår, ej så ovanligt bland araberna som man föreställer sig. Jag går där förbi 3—4 gånger om dagen, men under dessa 4 dagar har mött summa två européer, min vän Bernard undantagen.

Denne bor midt emot mig i ett gammalt arabiskt palats utomordentligt vackert. Jag bebor ensam ett helt hus, till hälften förfallet, men min »våning» är i godt skick. Jag betalar — 5 frs = 3 krr, 75 öre) för ett ofantligt stort rum, kök, 2 terasser. Allt är af en fridfull tystnad, o. ruinerna på gården göra intet hemskt intryck. Det är spökslott låt så vara, men där äga bara goda andar som »gå igen». Lifsmedlen här äro mycket billiga men jag behöfver andra kläder. Var god sänd mig 50 krr, ty i denna hetta har jag inga andra än mina tjocka franska kläder. Det fattas mig också färg. o. så har jag fått betala dyrt möbler — husgeråd.

Bernard reser om några dagar till Jerusalem med sin fru, en ung syriska. — Jag stannar här o. målar o. läser. Men jag har så stort behof af att taga lektioner i arabiska o. jag har ej tillräckligt med mynt.

Jag ber än en gång om pängar till kläder, ty om man ej klär sig förståndigt här, så kan det bli slut med en på några dagar öfvergången mellan natt o. dag sker så hastigt så det är otroligt. O. nattvistelsen är ingenting att leka med. D. v. s. att kl. 6 går solen ned här o. en 20 minuter efteråt så är det becksvart o. fullkomlig natt.

Mera nästa gång. Väntar bref med första o. pengar. Jag kommer illa ut, om jag blir i knipa här. O. under den här sjukdomen så måste jag sköta mig väl. Så fort jag blir bra, skall jag måla o. arbeta. Nu kan jag ingenting göra på en 14 dagar o. 1 månad.

Helsningar till eder allesammans tillgifne sonen

Ivan.

Caire le 2 oct. 1894.

B. B.

Var god skriv till Kalle, bed honom *genast* komma hit. Han har säkert en plats som betalar sig inom 3 mån. och i alla händelser kan han här lätt få avsättning. Men bed honom komma genast.

Jag bebor ett sorts spökslott, förb. vackert i en gränd som dygnet om ligger i mystiskt halvljus. Min port ser ut som ledde den till underjorden. Man inträder i en couloir som ser ut som en gruvgång och in på gården vita murar med vidunderligt stora fönster som glo på en liksom ögon och ett knotigt träd kastar sig upp mot himlen som en oerhörd